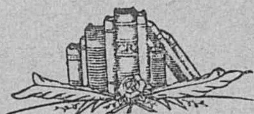
UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND I“ DIN CLUJ
FACULTATEA DE LITERE ŞI FILOSOFIE

IN MEMORIA LUI
G. BOGDAN-DUICĂ

CLUJ
TIPOGRAFIA „CARTEA ROMÂNEASCĂ“
1935

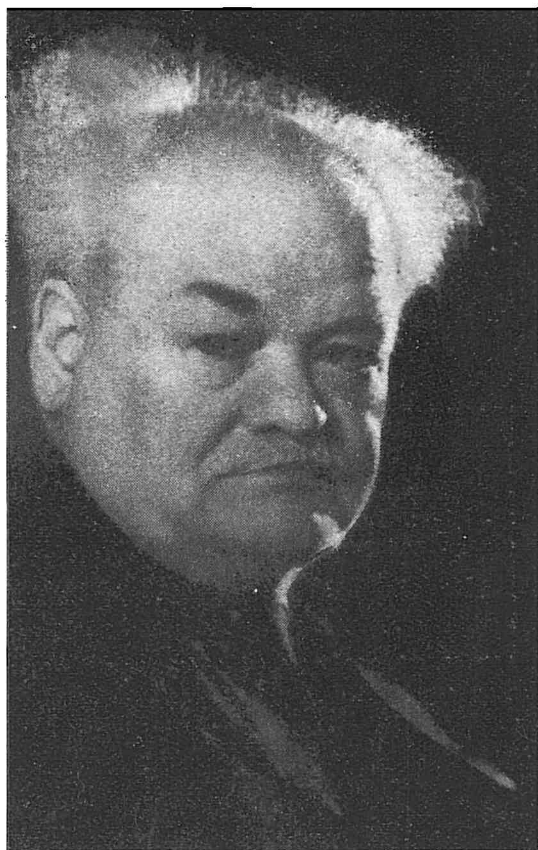
UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND I" DIN CLUJ
FACULTATEA DE LITERE ȘI FILOSOFIE

IN MEMORIA LUI
G. BOGDAN-DUICĂ

CLUJ
TIPOGRAFIA „CARTEA ROMÂNEASCĂ"
1935

GHEORGHE BOGDAN-DUICĂ
1866—1934

CUVÂNT ÎNAINTE

DE

N. DRAGANU

Decan

Facultatea de Filosofie şi Litere a Universităţii Regele Ferdinand I din Cluj şi Extensiunea Universitară din Cluj au hotărât să cinstească în ziua de 16 Decemvrie 1934, în Aula Universităţii, memoria mult regretatului profesor Gheorghe Bogdan-Duică.

Facultatea de Filosofie şi Litere a pierdut în Gheorghe Bogdan-Duică pe unul dintre cei dintâi şi cei mai aleşi profesori ai săi, pe cel dintâiu fost Decan şi Prodecan, deci adevărat ctitor al său, şi pe unul din foştii Rectori aleşi din sânul ei.

Înfocat patriot, profesor cu o pregătire neegalată în materia pe care o preda, mare învăţat şi neîntrecut muncitor, G. Bogdan-Duică a fost un coleg iubitor, devotat şi respectat, şi-a iubit catedra cu tot sufletul, iar pe elevi şi-i-a împărtăşit de toată dragostea de care în sufletul său de adevărat părinte se bucurau copiii săi. Golul lăsat de G. Bogdan-Duică va fi foarte greu de împlinit.

Extensiunea Universitară a pierdut pe unul dintre cei mai distinşi şi cei mai harnici conferenţiari ai săi. Conferinţele lui G. Bogdan-Duică erau foarte mult frecventate şi ascultate cu deosebită plăcere, nu numai pentru bogăţia cunoştinţelor pe care le împărtăşiau ascultătorilor, ci şi pentru forma lor originală, adesea plină de vervă şi spirit.

Cred însă că este mai bine să las aceste caracterizări în sarcina oratorilor festivi, ale căror cuvântări urmează.

GHEORGHE BOGDAN-DUICA

DE

SEXTIL PUŞCARIU

Acum cincizeci de ani, dacă voiai să indici cuiva din piaţa Braşovului drumul în Şchei, îi spuneai: „o iai drept înainte până la casa Bogdăneştilor şi apoi o apuci la dreapta sau la stânga“. Toată lumea cunoştea casa cea galbenă în mijlocul unei grădiniţe încunjurată cu „stobor“ înalt de scânduri, unde o admirabilă mamă, iubitoare, înţelegătoare şi nespus de harnică, luptând cu grele privaţiuni, îşi creştea unsprezece copii.

Binecuvântată casă, care a dat neamului atâtea lăstare vrednice şi atâţi cărturari de seamă!

Între ei, cel mai tânăr, blândul şi învăţatul Alexandru Bogdan, neuitatul profesor al liceului Andrei Şaguna din Braşov, a fost cel dintâiu care ne-a părăsit. S'au împlinit tocmai douăzeci de ani, de când o granată blestemată a rupt în bucăţi, la Zumina Galiţiei, la începutul războiului, pe cel ce a ştiut să deştepte în sufletele câtorva generaţii de tineri o înţelegătoare admiraţie pentru literatura română.

La sfârşitul războiului s'a stins cel mai mare dintre fraţi, seninul academician şi activul rector al universităţii din Bucureşti, Ion Bogdan, fostul director al „Convorbirilor literare“, slavist cu reputaţie mondială, savantul meticulos şi profesorul plin de iubire proteguitoare pentru elevii şi prietenii săi mai tineri.

Ghiţă, cum era numit de prieteni şi intimi, era după vârstă al doilea între fraţi.

De timpul când învăţa la liceu îmi aduc vag aminte. În ochii noştri, ai elevilor şcoalelor primare, el trecea însă de pe atunci de „filosoful liceului“. Când, în clasa a opta, i se dădu cea mai mare distincţie ce se putea acorda unui „student“, când fu ales „prefect“, toată lumea găsea că nimeni nu merita mai mult decât el această dovadă de încredere din partea colegilor şi a profesorilor.

Dacă talentul şi dorul de carte erau la el însuşiri înăscute, mediul în care şi-a petrecut anii întâiei tinereţe a fost hotărîtor pentru desvoltarea sa ulterioară.

Între toate oraşele din Transilvania, Braşovul a avut din vechime cele mai stânse legături cu Ţara Românească. Frontiera situată la câţiva chilometri şi trecută necontenit de negustorii braşoveni şi de oierii din Ţara Bârsei, de băjenari şi de vilegiaturişti munteni, era inexistentă din punct de vedere sufletesc. Obiceiuri de dincolo de munţi se încetăţeneau în oraşul ce adăpostise pe Coresi, deosebirile de graiu se ştergeau prin comunicaţia neîntreruptă, cunoştinţele personale, propagate şi prin elevii de liceu originari din Ţara veche, erau atât de strânse, încât Braşovenii nu erau socotiţi propriu zis între „Ardeleni", nume care se dădea numai Transilvănenilor la Nord de Olt şi de Târnave.

Lipsa oricărei note regionaliste caracterizează toată activitatea lui Bogdan-Duică.

Când a trecut în Bucovina şi cât timp a trăit la Bucureşti, el s'a simţit o zală din lanţul puternic al dascălilor al căror descălicător a fost Gheorge Lazăr, apostoli ai panromânismului, preocupat să propage cunoaşterea despre fraţii aşezaţi în incinta Carpaţilor şi să desluşească din ea rostul lor pentru românismul integral.

La Cernăuţi a scris cea mai frumoasă monografie despre ardeleanul Petru Maior; întors la Sibiu, a publicat cel mai documentat studiu despre Bucovina. În Bucureşti, unde s'a aşezat mai târziu, a fost unul din cei mai activi membri ai coloniei ardelene, care ţinea trează admiraţia pentru lupta dârză de conservare naţională dată de Românii transilvăneni, cultivând cu vorba şi scrisul său încrederea în forţele Ardealului. In aceleaşi timp el trimetea gazetelor din Ardeal acele foiletoane vioaie şi pline de căldură, care informau regulat pe cei de acasă despre mişcarea literară şi progresele culturale din Ţara veche, menite să umple inimile fraţilor subjugaţi cu bucurie. „Treacă numai vestea bună peste munţi şi de acolo vină de asemenea numai veşti bune"!

Şi precum Braşovul ocupa un loc deosebit între oraşele din Transilvania, tot astfel se deosebea vestitul „gimnaziu" braşovean de celelalte licee, puţine, câte erau.

Ridicat din contribuţiile benevole ale Românilor braşo-

veni, ale negustorilor înstăriţi, fără multă carte, dar cu foarte mult respect pentru ea şi ale poporenilor săraci din Şchei, care aduceau lucrul mâinilor lor înăsprite de muncă, acest gimnaziu, clădit pe temelii solide (care în mintea fondatorilor aveau să supoarte şi etajele destinate viitoarei universităţi româneşti a Ardealului) cuprindea între zidurile lui şi partea de suflet şi devotament ce i-au dat-o ctitorii.

Bogdan-Duică a mai apucat, în primele clase ale liceului, pe Ion Meşotă şi pe Ion Lapedatu, care pe lângă marele lor dar pedagogic, aduceau din Germania şi Franţa studiilor lor, orizonturile nouă ce treceau dincolo de lanţul Carpaţilor şi ieşeau din orbita Romei antice. Pe Ion Popea, absolventul universităţii din Lipsca, l-a avut profesor de română şi germană. Adreiu Bârseanu, I. C. Panţu şi Dionisie Făgărăşanu erau profesorii tineri şi entuziaşti, care veneau dela România Jună din Viena, unde geniul lui Eminescu imprimase urme adânci şi unde un Ion Slavici, Nicolae Teclu şi Sterie Ciurcu dăduseră societăţii studenţeşti directivele viitoare.

Acest Gimnaziu, cu societatea literară a studenţilor, condusă şi îndrumată de profesori cu un remarcabil talent de scriitori, intra ca un factor cultural de primul rang în viaţa Braşovului. În legătură intimă cu el s'a înjghebat „Reuniunea de gimnastică şi cântări". Aceasta unea toată societatea românească în jurul unor manifestări artistice care, conduse de Ciprian Porumbescu, Nicolae Popovici şi Gheorghe Dima, întreceau nivelul obişnuitelor producţii de diletanţi.

Prin anii 80, când copilul Gheorghe Bogdan urca zilnic scările de piatră ale impozantei clădiri din „Groaveri", lupta între latinismul intransigent al Blajului şi ideile propagate de Junimea ieşeană, se terminase la Braşov cu triumful complet al noului curent. Ceva din violenţa acestei lupte contra purismului artificial şi ideologiei în afară de realitate, se resimte în toată activitatea viitoare a lui Bogdan-Duică.

Şi mai era la Braşov un izvor de energii care se cheltuiau zilnic pentru propăşirea neamului. Era redacţia Gazetei Transilvaniei, unde tocmai pe această vreme se instalase, în locul bătrânilor, idealismul proaspăt al lui Aurel Mureşianu, venit tot din Viena României June. Prin odăile cu mirosul de cerneală de tipar, a trecut şi Bogdan-Duică, cu toate emoţiile sufleteşti pe care le dă unui adolescent mândria de a se vedea tipărit.

Pasiunea gazetăriei i-a rămas viaţa întreagă. Dar i-au rămas şi scrupulele gazetarului de atunci, cu conştiinţa vie a întregei răspunderi pe care şi-o asumă îndrumătorul opiniei publice. Puţini dintre învăţaţii neamului nostru au risipit cu atâta dărnicie partea cea mai preţioasă a timpului lor şi atâtea bogăţii sufleteşti în efemerul articol de gazetă, ca Gheorghe Bogdan-Duică.

Universitatea a făcut-o la Iena. Popasul la Budapesta nu contează. Nu văd în activitatea lui Bogdan-Duică nici o urmă din ceea ce i-a dat universitatea din capitala Ungariei.

Dimpotrivă, micul orăşel german, care pe atunci număra mai puţini locuitori decât Braşovul, a cărui universitate era însă unul din marile laboratorii ştiinţifice ale Germaniei înfloritoare, a avut o influenţă durabilă asupra lui.

Anii petrecuţi în Germania i-au slujit ca să agonisească acea temeinică pătrundere a culturii germane pe care a completat-o prin lecturi ulterioare, în tot cursul vieţii sale. Nu e locul aici — şi nici nu-mi simt compentinţa — să cercetez care a fost influenţa cursurilor de filosofie şi pedagogie ascultate la această universitate.

Ceea ce mi se pare deosebit de important pentru direcţia în care avea să se desfăşoare activitatea lui de cercetător, este atmosfera generală ştiinţifică pe care a găsit-o la Iena.

Dacă Bogdan-Duică a fost în toate concepţiile sale un realist, cu o repulsiune pronunţată pentru misticism, dacă în cercetările sale a fost un pasionat scrutător al amănuntelor şi al documentării cât mai complete şi multilaterale, aceasta se datoreşte direcţiei pozitiviste a ştiinţei germane în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, care urmase ca un fel de reacţiune împotriva romantismului în ştiinţă. Din Germania marilor realizări de după războiul dela 1870, în epoca specializării extreme, când la toate universităţile ei apăreau în fiecare an sute de teze de doctorat ce urmăreau până la epuizare cunoaşterea unui fenomen izolat, stabilirea unei date sau tablou statistic, s'a întors el cu acele metode „atomistice“ de cercetare, care fac din scrierile sale cele mai complete monografii. Spre marile opere de sinteze nu se simţea atras.

Dar cunoscând aplecările moştenite şi influenţele exercitate în anii cei mai receptivi asupra lui Bogdan-Duică, sântem încă departe de a-l cunoaşte întreg. Căci el a fost înainte de

toate o personalitate, cu o structură sufletească numai a lui, pe care o putea înrâuri mediul, dar n'o putea modifica. Oricât de mare preţ punea el însuşi pe desluşirea aportului biologic familiar şi a ambianţei ideologice, el ştia mai bine decât oricine că dincolo de acestea trebue căutată, de câte ori încercăm să schiţăm portretul unui scriitor, partea de structură sufletească individuală, originalitatea lui.

Dela Germani a învăţat să preţuiască valoarea doveditoare a celui mai mic amănunt şi consultarea cât mai amplă bibliografică, spre a cunoaşte părerile înaintaşilor. Dar dacă în el n'ar fi fost acea sete nepotolită de a ceti, curiozitatea vecinic trează de a cunoaşte, şi dacă el n'ar fi avut in măsură atât de mare darul să descopere într'o notiţă prizărită dintr'un jurnal vechiu cheia pentru deslegarea unei probleme, desigur că Bogdan-Duică nu şi-ar fi petrecut cei mai frumoşi ani ai vieţii sale în biblioteci şi arhive.

Înainte încă de a pleca în streinătate, pe când colegii săi de liceu se jucau în minge sau se plimbau pe promenadă şi aşteptau cu nerăbdare „orele de dans", Ghiţă Bogdan căuta singurătatea vreunui „foişor" din vârful unei grădini braşovene, unde se putea cufunda netulburat în farmecul lecturii.

Dar lumea cărţilor, deşi pusese stăpânire pe el, nu l-a înstreinat de viaţa palpitantă din jurul său, care făcea ca să vibreze coardele sufletului său tânăr şi avântat. O întâmplare a făcut să dau de manuscrisul câtorva versuri din epoca aceasta, care n'au văzut niciodată lumina tiparului.

Deşi influenţa lui Eminescu şi mai ales a pesimismului eminescian se resimte puternic în aceste încercări poetice, cărora Bogdan-Duică nu le dădea nici o importanţă, îmi voiu permite să citez totuşi una din aceste poezii, care desvălue o lature aproape necunoscută din activitatea lui. Poezia poartă titlul *La fereastră,* e din 1886, şi întreaga colecţie are semnificativul motto care aduce aminte de o vorbă celebră a lui Şincai: „De nu m'am sfiit a le scrie, de ce m'aş sfii să ţi le dau să le citeşti?"

S'a dus mândra din fereastră ...
Cu perdeaua şugueşte
Vântul, vecinic călătorul,
Şi o mişcă şi 'ncreţeşte...

S'a dus mândra din fereastră...
Şi duioasa mea privire
În zadar îi caută chipul
Să-i cerşească o zimbire...

S'a dus mândra din fereastră...
Cine ştie unde este!...
La fereastra fără suflet
Ce mai stai să ceri vreo veste?

De câte ori în amintire îmi răsare figura lui Bogdan Duică, nu mi-l pot imagina altfel decât în tovărăşia cărţilor. Il văd pe stradă cu ghiozdanul doldora şi cu buzunarele pardesiului pline de cărţi, îl văd în tren, în colţul compartimentului, cu o carte în mână şi cu alte trei patru alături de el sau în plasa de deasupra capului, îl văd în sala Consiliului Facultăţii la masa din colţ, răsfoind un volum nou, în care creonul lui subliniază neobosit, sau la Academie, îngropat între foliantele mari cu hârtia îngălbenită a vechilor gazete. Şi când, din curiozitate, căutai titlul cărţilor pe care le citea, rămâneai uimit de varietatea problemelor ce-l preocupau: literatură, estetică, filosofie, pedagogie, sociologie, istorie, etnografie, folclor, politică... Dacă-l întrebam, cum îi ajunge timpul să se împartă în atâtea direcţii, îmi răspundea: să-mi recomanzi o carte bună despre filosofia limbii!

Din streinătate Bogdan Duică s'a întors fără doctorat, dar cu un bagaj mare de cunoştinţe. Liceul al cărui eminent elev fusese l-a angajat ca profesor suplinitor.

Dar n'a stat mult. Din două cauze.

În vremea aceea guvernul ungar începuse un control din ce în ce mai sever al liceelor noastre şi cerea profesorilor cu studiile terminate în streinătate examene suplementare la una din Universităţile ungureşti. Duică a fost toată viaţa duşmanul formelor; concentrarea muncii într'o singură direcţie, spre a pregăti un examen, i se părea o siluire împotriva căreia se revolta cu atât mai mult, cu cât la Budapesta sau Cluj se cerea tuturor candidaţilor de profesori un examen, destul de greu, de limba şi literatura maghiară.

Dar dacă examenul mai putea fi păsuit, altă împrejurare l-a silit să părăsească Braşovul.

Se şoptea că tânărul profesor este ateu. Consistorul dela Sibiiu a intervenit. Bogdan-Duică a fost nevoit să plece.

A plecat acolo unde nimeni nu-l împedeca să-şi spună părerile fără rezerve şi încotro s'a simţit atras totdeauna: la gazetărie.

Aceasta este una din cele mai caracteristice laturi ale firei lui complexe. Omul cărţii, vizitatorul răbduriu şi pasionat al bibliotecilor, culegătorul neodihnit şi meticulos al amănuntelor, simţea trebuinţa să evadeze din cercetarea trecutului şi să se arunce cu tot temperamentul său impulsiv în vâltoarea luptelor politice. O făcea impetuos, spunându-şi părerea răspicat, scoţând din comoara cunoştinţelor sale multilaterale argumentele stabilind legăturile fireşti ale actualităţii cu trecutul şi căutând să desluşească perspectivele viitorului.

La Cernăuţi, unde se opri mai întâiu, ca director al „Ga, zetei Bucovinei", el umplu golul pe care-l lăsase alt Ardelean-Pompiliu Pipoş, mort în 6 Februarie 1893. La „Tribuna" din Sibiiu, unde reveni din Bucovina el se găsea în tovărăşia unei echipe de gazetari talentaţi, cum nu-i mai avusese Ardealul veacului al XIX-lea. Celui ce-şi va lua odată osteneala să urmărească activitatea jurnalistică a lui Bogdan-Duică, nu-i va scăpa importanţa pe care a dat-o el totdeauna foiletonului, în care ţinea la curent pe cetitori cu evenimentele mari literare de peste hotare şi analiza sau reproducea operele scriitorilor de talent din Ţara veche, înălţând încrederea în cultura naţională în suflete otrăvite de şcoala streină, în care în mod sistematic se sădea, deodată cu admiraţia pentru cultura nemţească sau ungurească, dispreţul pentru aşa numitul „balcanism" al Regatului român.

Dela Tribuna Bogdan-Duică a luat drumul bătut de atâţi înaintaşi ai săi, pentru care restricţiile din ce în ce mai apăsătoare de acasă deveneau cu atât mai intolerabile, cu cât vocaţia lor de dascăli o simţeau crescându-le în suflet, a trecut Carpaţii.

Despre activitatea lui ca profesor la institutul condus de Manliu, la liceul Cantemir şi mai târziu la liceul Mihai Viteazul din Bucureşti, al cărui director a ajuns, foştii lui elevi vorbesc cu entuziasm. Lecţiile de limba germană deveneaua adesea adevărate cursuri universitare, când după cetirea unei poezii de Goethe, profesorul spunea elevilor să închidă manualul şi plim-

bândundu-se agitat prin clasă reînvia figura geniului care a creat pe Faust...

Cu o recensie asupra traducerii unor poezii populare în nemţeşte de W. Rudow debutează la Convorbiri literare, revista în care avea să publice mai târziu atâtea pagini erudite de istorie literară, criticile sale bogate în observaţii fine şi frumoasa traducere a Inelului lui Gyges de Friedrich Hebbel. După ce fratele său mai mare, Ion Bogdan, luă direcţia acestei reviste, Bogdan-Duică intră în comitetul ei de redacţie.

Ţitu Maiorescu — pe care avu marea cinste să-l urmeze la Academia Română — a remarcat de timpuriu pe acest tânăr cu capul interesant (dominat de o frunte lată şi bulbucată) care nu-şi pierduse vremea înzadar prin Germania şi care în scrisul său nervos dovedea, pe lângă o pregătire temeinică, mult curaj şi se afirma ca o puternică personalitate. Despre încrederea pe care o avea Maiorescu în Duică şi despre vechimea raporturilor lor poate da dovadă o amintire personală.

Era prin 1897 sau 1898, deci pe când Duică nu era de mult stabilit la Bucureşti. Ca orice fiu al neamului născător de poeţi, făceam pe atunci şi eu literatură. O dramă în trei acte a fost repede comisă. Vârsta de douăzeci de ani singură poate scuza cutezanţa mea de a o trimite direct lui Maiorescu, pentru Convorbiri.

Răspunsul mi-a venit dela Duică. Scena care a precedat acest răspuns nu e tocmai greu de reconstruit. Maiorescu l-a chemat la sine: „Eu sânt prea bătrân ca să citesc un manuscris de două sute de pagini. Dela o vreme abia mi-ajunge timpul să mă ţin la curent cu ceea ce trebue să urmăresc, să citesc ceea ce-mi face plăcere. Ia vezi dumneata cam ce e în stare să spună acest tânăr cu nume necunoscut şi, dacă licăreşte ceva talent, mai treci pe la mine, să vedem".

Duică n'a mai trecut. El îmi scria: „Prea multe reminiscenţe din Sudermann şi Ibsen"!

O nemerisem rău: descoperirea influenţelor era doar specialitatea lui Bogdan-Duică, intra în felul său de a concepe critica literară.

In mintea acestui adânc cunoscător al literaturii, dotat cu o memorie fenomenală, asociaţiile între lectura proaspătă şi lecturile vechi se făceau cu o promptitudine uimitoare. Ele

nu atingeau numai pe contemporani — Sudermann era atunci la modă — şi scriitorii de talia lui Ibsen, ci foarte adesea pe scriitorii de mâna a doua, al căror scris uitat îl căuta în volumele prăfuite, cu titluri abia înregistrate în scrieri bibliografice.

Îmi pare rău că nu mai păstrez scrisorile lui Bogdan-Duică de pe vremea, când împreună cu Aurel Popovici, întemeiau la începutul acestui veac, la Bucureşti, jurnalul „România Jună", căruia îi trimiteam corespondenţe dela Paris. Această gazetă, cinstit indepedentă, care se situa în afară de luptele politice de partid, voia să fie a Românilor de pretutindeni. Dispreţuind exploatarea sensaţionalului şi căutând să-l înlocuiască cu articole de doctrină, ea nu s'a putut susţine. Intr'o bună zi mă pomeniiu cu o telegramă, caracteristică pentru franţuzeasca Ardelenilor care o redactau: „apparition sistée". Din gruparea din jurul acestui jurnal a răsărit însă institutul de editură „Minerva" al cărui rost de răspânditor de cărţi bune, clasici şi scritori tineri de talent, a fost atât de important.

Următoarea scrisoare primită dela Bogdan-Duică e cu un deceniu mai nouă. Ea e de la sfârşitul anului 1912, nedatată, ca multe din scrisorile lui aşternute în grabă pe hârtie, şi anunţă apariţia revistei „Românismul".

Fie-mi îngăduit să insist puţin asupra acestei reviste, despre care se ştie astăzi prea puţin, să citez câteva fragmente din scrisorile primite în legătură cu ea.

Duică trecuse între timp pe la Sămănătorul şi Luceafărul. Intrase cu tot entuziasmul în mişcarea de afirmare a naţionalismului şi panromânismului cuprins în programul celor două reviste.

Veni războiul balcanic, care a găsit România nepregătită, ca şi când noi, Românii, n'am fi avut nimic de revendicat în clipele când popoarele din Sudestul Europei cereau cu arma în mână realizarea idealului lor naţional.

Temperamentul de luptător al lui Bogdan-Duică nu putea să se împace cu expectativa prudentă a politicei oficiale româneşti. Trebuia afirmată şi la noi o idee, trebuia ridicată pe steag o deviză, care nu putea fi decât *Românismul* integral.

„Vom face o revistă", începea el scrisoarea „care să cerceteze bazele ştiinţifice ale politicei naţionale".

Ceea ce Duică socotea de neapărată trebuinţă era deci:

cunoaşterea exactă a ceea ce sântem, ca să putem măsura ceea ce voim. Şi în politică el a rămas omul ştiinţei, dorind să clădească pe temelia sigură a documentării.

„Eu, V. Pârvan şi V. Arion", continuă scrisoarea.

Acest *eu* aşezat în frunte nu însemna la Duică lipsă de modestie, ci izvora din dorinţa de a lua pe umerii săi greul, de a intra cu toate puterile în luptă. În limba română verbul se întrebuinţează fără pronume personal. Noi nu zicem, ca Francezul, *je suis*, sau, ca Neamţul, *ich bin*, ci simplu, *sânt*. Cei ce l-au citit şi l-au auzit vorbind pe Bogdan-Duică, au observat că el spunea mai rar *cred, voiu scrie, mi se pare,* de obiceiu *eu cred, voiu scrie eu, mie mi se pare*. Personalitàtea lui puternică, dorinţa de a se descoperi întreg şi fără reticenţe, asumându-şi toată răspunderea, îi modela stilul împotriva uzului curent al limbii.

„Cine ne poate scrie din Bucovina? Trebue să ştim din vreme cui ne putem adresa? Sau este mai bine ca Dta, poate şi d. Nistor, să îndemnaţi pe cei ce au de zis ceva, să zică *şi* la noi. Revista va fi *serioasă,* nu va fi smintită".

Toate ţările româneşti trebuiau deci să-şi spună cuvântul, preocupările lor trebuiau să răsune şi la Bucureşti, mai ales la Bucureşti.

...„Fierberea de aici caută un punct de concretizare. Noi voim să dăm *unul*... Părerea Dtale personală ne-ar interesa mult".

La 6 Ianuarie 1913 o nouă scrisoare:

„Cred că ar fi bine să şi începeţi... Azi am scris *Apelul*, în care ne declarăm *realişti* şi refuzăm a *fantaza* politică. Aceste două cuvinte vor da nota şi vor caracteriza direcţia".

Realist a rămas Duică toată viaţa sa. Dispreţuia pe fantaşti, îi considera primejdioşi pe ideologi şi ura pe utopişti.

La sfârşitul scrisorii o veste tristă „Chendi e foarte rău. Se teme de gloanţele unor Chinezi ce-l omoară şi se ascunde subt plapomă. Ce păcat!"

În scrisoarea a treia, din 19 Februarie 1913, cere ca I. Nufăr — pseudonimul dlui I. Nistor — să-i scrie un articol despre fondul religionar. Se plânge de lipsă de abonaţi: „Mă tem că naţiei nu-i prea arde de aşa ceva. În tot cazul *un an* o ducem".

În a patra scrisoare, din 7 Aprilie, îmi cere să-i trimit

imediat, „dar într'adevăr imediat", o broşură cu date statistice, de care-şi aducea aminte din anul 1894. Scrisoarea se termină cu întrebarea: „Când vii la Bucureştii noştri sfâşiaţi ca nici-odată?"

Şi în scrisoarea a cincia, din 29 Aprilie, îmi cere cărţi, precizând din memorie „broşurica, castanie pe vremea mea, intitulată Landtagswahlordnung". „Cred că într'un an vom putea pune temeiuri bune pentru politica noastră naţionalistă, care nu trebue să fie impresionistă ca a lui...", urmează numele unui bărbat politic cu care prevede că va „avea de furcă" la un congres apropiat. ;„Mă tem că vom avea, dar *nu* mă tem, deoarece am să-i opun o rezistenţă de argumente dureroase pentru *nesiguranţa* bazelor sale".

Acest „mă tem, dar nu mă tem" e Bogdan-Duică întreg, sigur de sine, gata în orice moment să ia lupta cu oricine pe un teren pe care se simţea tare.

Când, după războiul cel mare, în cursul căruia el a cunoscut chinurile deportării în Bulgaria, Universitatea din Cluj a devenit românească, Bogdan-Duică a fost chemat între cei dintâi, la catedra de literatură română, făcând parte chiar din senatul constituit ad-hoc şi însărcinat cu recomandarea viitorilor profesori.

În Ardealul părăsit în tinereţe el s'a întors cu părul alb, dar cu sufletul tot atât de tânăr ca la treizeci de ani, când îl părăsise. A intrat masiv şi cu pasul solid al luptătorilor medievali, înveşmântaţi în armură grea de oţel. Armura lui grea era erudiţia lui fără pereche.

Universităţii clujene i-a dat un an de rectorat şi altul de decanat, primind sarcina să suplinească catedre vacante de câte ori i se cerea. Extensiunea universitară, această admirabilă instituţie de propagandă culturală, a găsit pe unul din cei mai harnici şi devotaţi conferenţiari în cel care dorea ca tot mai multă lumină să pătrundă în cele mai dosite colţuri ale Ardealului. Cu toate însărcinările multiple pe care le avea, el primi preşedenţia secţiilor Astrei. Nu apărea revistă în Ardeal care să nu-i fi cerut şi căreia să nu-i fi dat colaborarea. În organizaţia bisericească, a cărei însemnătate în viaţa naţională o socotea cu drept cuvânt covârşitoare, el deveni un factor hotărâtor, sprijinind-o cu cuvântul şi cu scrisul său lămuritor.

Noi toţi care am stat alături de el cu greu ne vom deprinde să nu-l mai întâlnim în consiliul Facultăţii, în nenumărate şedinţe de comitet, în congrese eparhiale sau în atâtea adunări generale. Cine va tăia de aci înainte cu o întrerupere incisivă firul peroraţiilor nesfârşite ale cutărui orator fără respectul timpului? Cine va rosti atât de ritos adevărul? Parcă-l văd ridicându-se dela loc, ca muşcat de şarpe, făcând doi paşi înainte, aruncând în jur o privire tăioasă din ochii lui vii şi intrând tumultos în discuţie. Argumentarea lui strânsă convingea, vorba devenea caldă, glasul îi luneca în registrele înalte şi adesea, mai ales în timpul din urmă, vocea îi era sugrumată de lacrimile ce izvorau dintr'o iubire neţărmurită pentru neamul său românesc, căruia îi dedicase toate forţele intelectului şi toată comoara sufletului său ales.

Cu temperamentul său gata să se cheltuiască întreg în orice moment, Bogdan-Duică nu putea rămâne departe de luptele politice, care i-au pricinuit totuşi atâtea dezamăgiri, pentru că îi cereau lucruri pe care n'a fost în stare să le dea: înăbuşirea personalităţii de dragul disciplinei de partid, transacţii împotriva convingerii, concesii făcute conştiinţei.

Nu e locul aici să analizez pe omul politic Bogdan-Duică. Nu pot să nu relevez însă că trecerii lui prin partidul ţărănesc datorăm minunata sa monografie despre primul ţărănist român, Ion Ionescu dela Brad.

Despre activitatea lui la catedră şi despre Bogdan-Duică ca istoric şi critic literar va vorbi astăzi dl Breazu. Eu mă voiu restrânge să vă citez trei pasagii scurte din trei bileţele. Ele mi se par că pot aduce câteva contribuţii lămuritoare la tabloul ce-l va face elevul său.

Iată unul din 19 Maiu 1926, din care răsare grija dascălului tocmai pentru acest elev, la care ţinea atât de mult: „In anul acesta voiu stărui ca la Fontenay să fie trimis un băiat care să devie un istoric literar de şcoală franceză, *Ion Breazu*. Te rog să-l susţii şi să nu mă concurezi cu filologi. Vreau să avem şi critici „francezi".

Al doilea bilet se referă la volumul său de Istoria literaturii moderne, apărut în Biblioteca Dacoromaniei. După multe insistenţe din partea mea, se hotărî să-şi publice o parte din cursurile universitare: dar nu l-am putut convinge să facă indicele la cartea sa. „Ce tot vorbeşti tu despre *indice?* Indi-

cele nu-i ştiinţă; cine caută ştiinţă, să citească!" El, care nu pregeta să citească un volum întreg pentru ca să găsească în el o informaţie fără multă însemnătate, nu înţelegea ca alţii să-i utilizeze cartea numai pentru datele cuprinse în ea, fără s'o citească dela început.

În sfârşit un „post-scriptum" la o scrisoare din 18 August 1929: „In 2—3 zile pun ultimele puncte la o lucrare măricică despre I. Barac; mai mult pretext de a lămuri epoca, decât prostia lui gyegyincoace! Este loc în Dacoromania?"

E vorba de cunoscutul său studiu despre Ion Barac, publicat de Academia Română. 168 de pagini despre un scriitor în a cărui operă „nu există nici o strofă de emoţie", despre un poet „ridicul" [1])!

Dar Barac era, precum ne-o spune însuşi în scrisoare, un pretext. Opera lipsită de originalitate a acestui poligraf, care nici nu traducea măcar, ci extrăgea prescurtând, „seca" [2]) scrierile altora, pentru ca să „sloboadă" [3]) câte o istorioară în versuri plate, era un prilej binevenit ca să descrie starea culturală a Ardealului, în care începea să se resimtă tot mai tare influenţa şcolilor ungureşti asupra intelectualilor români trecuţi prin ele. Tabloul ce-l face e menit să împrăştie acea atmosferă de autoadmiraţie exagerată şi prezumţioasă a unor regionalişti inadaptabili care nu cunosc partea însemnată de contribuţie la închegarea României moderne adusă de Vechea ţară.

Bogdan-Duică a urmărit cu o nobilă pasiune de cercetător, care n'are pereche în istoriografia noastră literară, izvoarele lui Ion Barac în scrierile unor autori obscuri, uitate în câte un raft prăfuit de bibliotecă.

Cel ce crede că o asemenea muncă nu stă în raport cu rezultatele obţinute, se înşală. Dorinţa de a afla adevărul, ce trebue să însufleţească pe orice cercetător, e mai presus decât folosul practic şi imediat pe care-l poate aduce acest adevăr, iar perfecţionarea metodelor de investigaţie este mai importantă pentru progresul ştiinţei decât însuşi adevărul descoperit.

Unde poate duce această cercetare migăloasă a izvoarelor de inspiraţie şi a infuenţelor, ne-o arată, între toate scrie-

[1]) G. Bogdan Duică, *Ion Barac*, Bucureşti 1933, p. 11.
[2]) *Op. cit.* p. 17.
[3]) *Op. cit.* p. 10.

rile lui Bogan-Duică, mai ales acea admirabilă monografie despre Gheorghe Lazăr, urmărit cu o dragoste fără seamăn în lectura sa şi în mediul în care a văzut lumina zilei, în care a crescut şi s'a desvoltat.

Mai ales la noi, unde istoria literară s'a făcut şi se face încă în parte şi azi în mod impresionist, repetându-se în fiecare manual nou clişee vechi, fără critică şi fără rectificări şi perpetuându-se erori de fapt, stăruinţele lui Bogdan-Duică de a merge la izvor, de a cerceta fiecare amănunt biografic şi bibliografic a însemnat o adevărată înviorare a istoriografiei literare.

N'am avut nici odată fericirea să fiu elevul lui Bogdan-Duică. Dar făcând după şi alături de el istoriografie literară, l-am considerat totdeauna ca pe un dascăl al meu.

Azi, când mie, colegului mai tânăr, îmi revine sarcina de a vorbi despre marele dispărut, am crezut că nu pot aduce un omagiu mai potrivit memoriei lui, decât urmându-i metodele de lucru. Am căutat să reconstruesc din câteva amănunte biografice ceea ce el numea structura biologică; reînviind mediul în care şi-a petrecut copilăria şi tinereţea, am încercat să-mi dau seama despre atmosfera ideologică din jurul său nemijlocit şi influenţele ce le-a suferit, comentând fragmente de scrisori am încercat să reconstruesc imaginea acestui om, care se dădea întreg până şi în bileţele scrise în grabă.

Ele singure nu ajung ca să lămurească bogăţia şi complexitatea acestui mare muncitor, savant multilateral şi bun Român. Tabloul lui nu-l poate întregi decât amintirea vie ce i-o păstrăm toţi cei ce l-am cunoscut şi, cunoscându-l, l-am preţuit.

Acum, în preajma anului al şaptezecilea al vieţii sale, Bogdan-Duică se gândea să se retragă în casa ce şi-o clădise la Sibiiu ca să aibă la bătrâneţe un cuib de odihnă.

Bogdan-Duică şi odihnă, ce paradox!

Odihna a găsit-o dincolo de viaţă. În Braşovul copilăriei sale, în drum spre liceul întâiului său debut ca profesor.

Părăsind lumea asta, el a mai dat o problemă grea de rezolvit biografilor săi, care nu vor şti să precizeze nici odată cu exactitate ziua când Bogdan-Duică a părăsit pentru totdeauna lumea aceasta zbuciumată, în vârtejul căreia a stat întreg şi cu capul sus.

G. BOGDAN-DUICĂ CRITIC ŞI ISTORIC LITERAR

DE

ION BREAZU

In toamna anului 1920 veneam la Cluj, absolvent al unuia din numeroasele licee româneşti proaspete ale Ardealului, cu gândul de a mă înscrie la Facultatea de Litere. Aduceam cu mine o mare iubire pentru literatura românească, pe care o cunoşteam mai mult din bogate lecturi particulare, decât din ceeace mi-au dat profesorii, copleşiţi sărmanii de povara vremilor prin care trecusem. Cel dintâi contact cu specialitatea, la Universitatea Clujului, l-am avut la cursul de deschidere al lui G. Bogdan-Duică. Vorbea despre admiratorii şi detractorii lui Vasile Alecsandri: „Cinci decenii naţiunea românească din toate părţile — spunea profesorul — a stat necontenit subt influenţa lui Alecsandri: s'a înveselit cu el, a plâns cu el; s'a bucurat, a gemut împreună; a nădăjduit, a suferit de îndoieli; el a fost ea, ea a fost el... Căderea aceasta periodică de versuri şi proză, de idei generoase şi de sentimente alese peste sufletele poporului nostru se poate asemăna cu căderea ploilor pe lanuri încolţite. Ca lanurile, ca iarba verde, sufletele creşteau, săltau în sus. Dar din ele câte au spus, câte au putut spune ce au gândit şi ce au simţit? Unde sunt probele amestecului intim de suflet naţional şi suflet de cântăreţ naţional?" [1]) Au urmat apoi probele, o pitorească suită de autori şi date în mare parte necunoscute mie, vivificate de caracterizări cuprinzătoare şi plastice. Alecsandri mi-a apărut atunci, pentru întâia oară, un uriaş care a purtat pe umerii lui destinul sufletesc al unui neam; dar un uriaş mi-a apărut şi profesorul de-o apariţie singulară, de pe catedră. In tot cursul lecţiunii am

---

[1]) Lecţiunea a fost citită, în primăvara anului următor, la Academia Română şi publicată în *Anale*, Seria II, Tom. XLI, Bucureşti, 1922. Citatul este dela p. 328.

2*

avut senzaţia de plăcere, amestecată cu teamă, a înălţimilor. Plăcerea mi-o dădea perspectiva nebănuit de largă asupra specialităţii, pe care mi-o deschidea profesorul; iar teama spiritul lucid, sprinten, caustic şi mai ales bogăţia lui de cunoştinţe, pe care nu ştiam cum am să le înfrunt la examen.

Astfel l-am cunoscut pe Gheorghe Bogdan-Duică. Şi am avut norocul să-i fiu elev în cea mai frumoasă epocă a activităţii lui. La sfârşitul întâiului meu an de universitate apărea clasicul lui discurs dela Academie asupra lui Titu Maiorescu; la al doilea monografia asupra lui Ioan Ionescu dela Brad; în al treilea *Poeţii munteni* şi discursurile asupra lui Goga şi Sadoveanu; în al patrulea *George Lazăr* şi *Simeon Bărnuţ*, apoi vioaiele recensii din *Societatea de Mâine*. Alături de această revărsare de studii — cursuri care mergeau dela Şcoala ardeleană până la ultimul poet modern. Perspectiva mea asupra literaturii române creştea mereu şi cu ea entuziasmul. Iar teama dispărea. De pe catedra lui profesorul cobora în mijlocul nostru, de câte ori i se oferea prilejul. Nu numai pentru a ne da sfaturi, totdeauna utile pentru specialitate, ci şi pentru a-şi descărca bogatul şi veşnic agitatul său suflet. Am cunoscut astfel şi omul, acea miraculoasă acumulare de cunoştinţi, de amintiri şi pasiuni, din care a curs opera, cum izvorul curge din munte.

Să-mi daţi voie să fac elogiul acestei opere, oprindu-mă numai asupra istoricului literar şi a criticului, adecă a părţii ei mai importante.

I.

Gheorghe Bogdan-Duică şi-a deschis ochii spiritului sub auspicii binecuvântate. La liceul din Braşov, al cărui strălucit elev a fost, a surprins întâiele unde ale Junimismului în Ardeal, aduse acolo de profesorii lui I. C. Panţu, D. Făgărăşanu şi Andrei Bârseanu, care fuseseră cuceriţi pentru „direcţia nouă" în luptele dela „România Jună" din Viena [1]). Încă nu terminase liceul şi asupra Ardealului se revărsa valul junimist, mare şi hotărîtor, al *Tribunei* (întemeiată la 1884), pe care el a urmărit-o dela întâiele numere cu tinerească înfrigurare. Cetitor asiduu încă de pe băncile şcoalei, el nu s'a mulţumit cu ceeace i

[1]) Sextil Puşcariu în răspuns la discursul de recepţie la Academie al lui G. B.-D. *Ac. Rom. Discursuri de recepţiune*, LI, 1, p. 34.

spuneau profesorii, sau cu ceeace aducea foiletonul *Tribunei*, ci a adâncit bine operele Junimiştilor şi colecţia *Convorbirilor Literare*, astfel că atunci când îşi începe activitatea de critic literar el se prezintă bine înzestrat cu arme din arsenalul junimist. Această activitate începe destul de timpuriu — n'avea decât 22 de ani -- în foiletonul *Gazetei Transilvaniei* (1888) cu un ciclu de „Reviste Literare". Venind cu un ciclu el aducea un plan de luptă bine chibzuit. Se pregătea să facă în Ardeal ceeace Titu Maiorescu a făcut în ţara liberă: să cureţe mai întâi câmpul literar de toată pălămida şi uscăturile „gloriilor" locale răsuflate, de poetaştrii goi de idei şi de simţire, cu o limbă păsărească, pentruca mlădiţele tinere, care-şi trăgeau seva din fondul popular, să crească libere, în bătaia vântului care venea de dincolo de Carpaţi, la lumina soarelui care — Slavici a spus-o — la Bucureşti răsare pentru toţi Românii. Dacă nu cu luciditatea maestrului dela Iaşi, fără îndoială cu curajul lui, tânărul critic a început să revizuiască şi să izbească în Andrei Mureşanu, apoi în Teochar Alexi, Iosif Vulcan, I. Popfiu, T. H. Pop, Ranta-Buticescu, V. Muntenescu, şi alte „celebrităţi" ale revistelor şi gazetelor noastre de atunci. In locul lor atrăgea atenţia asupra poeziei lui Ioan Lapedatu, Andrei Bârseanu, Lucreţia Suciu, dar mai ales asupra lui Gheorghe Coşbuc, tânărul şi fecundul poet din foiletonul *Tribunei*. „A nu vedea în începuturile lui Coşbuc — spune el — toate elementele ce-l vor face un bun şi cu renume poet ar însemna că nu avem pricepere şi ar fi şi o nedreptăţire a talentului, căruia i se cuvine cinste, ori de unde s'ar arăta" [1])

Dacă avem şi astăzi admiraţie pentru curajul dela 1867 al lui Titu Maiorescu, nu putem să nu avem cuvinte de laudă şi pentru opera urmaşului său la Academie, cu toate că ea a fost săvârşită cu două decenii mai târziu. Pentrucă societatea ardeleană a vremii, cu solidaritatea ei de fier, în atmosfera ei patriarhală nu admitea astfel de îndrăsneli mai ales din partea unui tânăr. Asemenea lui Titu Maiorescu, tânărul braşovean avea să-şi atragă şi el oprobiul bătrânilor. Mai întâi *Gazeta Transivaniei* n'a mai voit să-i publice „revistele literare" pentru că prea a lăudat în ele pe „necunoscutul" Coşbuc; iar la un an după aceasta, în toamna lui 1889 Venerabilul Consistor

1) *Gazeta Transilvaniei*, 1888, nr. 113.

dela Sibiu îi retrăgea suplinirea catedrei de limba română dela liceul din Braşov, pentrucă „răspândeşte idei în contra disciciplinei bisericii". „Caut în firea mea legile eticei mele" — a răspuns G. Bogdan-Duică Consistorului, [1]) continuându-şi scrisul cu aceeaşi stăruinţă şi îndărătnicie. „Revistele" lui literare, care apăreau acum în *Tribuna*, au ajuns până la 26. Atăturea de literatură revizuia ştiinţa, mai ales pedagogia şi istoria, alungând şi de acolo falsurile şi pretenţiile. La încheierea acestor reviste le-a rezumat Ardelenilor, în lungi foiletoane, *Philosophie de l'art* şi *Histoire de la littérature anglaise* ale lui Taine, sfătuindu-i să-şi distrugă demodaţii zei locali şi să se îndrepte spre ideile estetice moderne. Iar întrucât priveşte literatura să citească cât mai multe cărţi din „ţară", sau pe autorii mari streini. Din parte-i se va nizui să vorbească cât mai des, atât de unii, cât şi de alţii. Foiletoanele lui vor prezenta acum pe Neniţescu, Vlahuţă, Sihleanu, Iulia Haşdeu, Odobescu, Naum, Ioan Ghica, Nicoleanu, ş. a. Dealtfel aceste foiletoane se vor întitula în curând „Corespondenţe din Bucureşti". De acolo va scrie nu numai despre cărţi, ci şi despre teatru, dând Ardeleniior cele dintâi cronici dramatice documentate. Dintre autorii streini, alăturarea de Taine, pe care l-am amintit, va prezenta într'un lung studiu *Laokoonul* lui Lessing, apoi pe Tolstoi, Björnson, Hebbel, Molière, V. Hugo, R. Voss, sau va traduce însuşi, în versuri sau în proză, din Mahabarata *(Savitri)*, sau din poezia chinezească, din Ludovic Börne, sau din filosoful vienez Fr. Brentano. Astfel G. Bogdan-Duică s'a înscris în primele rânduri ale luptei literare dela *Tribuna*, hotărâtoare pentru transformarea spiritului public din Ardeal. Precum nu ne putem închipui acţiunea dela *Tribuna*, fără Slavici şi fără Coşbuc, aşa nu ne-o putem închipui fără el. Dacă Slavici a dat directivele culturale şi politice ale bătăliei, dacă Coşbuc a fost poetul, G. Bogdan-Duică a fost criticul eicurajos, sigur de idealul literar urmărit, pe care îl verifica mereu cu cele mai autentice valori europene.

Astfel numele lui s'a impus de timpuriu în întâiele rânduri ale publiciştilor ardeleni. De aceea nu trebue să ne mire chemarea lui în fruntea *Gazetei Bucovinei*. In răstimpul petrecut la Cernăuţi (dela 4 Maiu 1893 la 5 August 1894) G.

---

[1]) *Tribuna*, 8—20 Oct. 1889.

Bogdan-Duică a continuat, cu îndoită energie, lupta junimistă, începută la *Tribuna.* A fost un an neasemănat de bogat în agitata lui viaţă. Cu toate că la *Gazetă* avea povara direcţiei politice, ideea literară n'a abandonat-o nici odată. Foiletonul era susţinut în cea mai mare parte de el, scriind despre autorii din ţară, (Basarabeanu, Beldiceanu, Delavrancea), despre Budai-Deleanu, Bariţ, Bărnuţ sau Coşbuc, comentând şi traducând pe J. St. Mill, Zola, Brandes şi alţii. In jurul lui se formase o adevărată mişcare literară. „Aşteptam foiţa *Gazetei* — spune d. Victor Morariu — cu aceeaşi înfrigurare cu care mai târziu aşteptam *Sămănătorul* lui Iorga. A fost un an de glorie în publicistica bucovineană" [1]).

II.

Pasiunea lui pentru literatură, temperamentul lui combativ, probabil fermecătoarea carieră a lui Titu Maiorescu, l-au făcut pe Gheorghe Bogdan-Duică să debuteze şi să stăruie în critica literară. Critic a şi rămas el întreagă viaţa. Şi nu numai atunci când făcea literatură. Dar acolo unde a fost neîntrecut este istoria literară.

Vocaţia pentru ea şi-a descoperit-o destul de timpuriu. Apariţia ei a fost favorizată şi de anumite împrejurări speciale. In Germania, unde G. Bogdan-Duică şi-a făcut o parte din studii, de unde veneau cele mai multe cărţi ale acestui cetitor nesăţios, studiile istorice îşi atingeau apogeul; la Junimea istoria a pătruns şi ea deabinelea, luând locul esteticei şi filosofiei; atât de bine încât conducerea *Convorbirilor* e trecută în mâna unui istoric, care nu era altul decât fratele mai mare al regretatului profesor, sobrul şi documentatul Ion Bogdan. In Ardeal istoria a fost apoi mereu o armă de luptă. Deaceea când George Bogdan-Duică a fost atras în lupta politică, ajunsă la mare încordare prin acţiunea memorandistă, intelectualul din el se va îndrepta spre istorie. Din trecutul agitat al Ardealului el a ales atunci un luptător cu condeiul pentru demnitatea românească, un sămănător de idei generoase, un caracter neînfricat, pe Petru Maior. Studiul pe care tânărul publicist i-l închina la începutul anului 1892, era o adevărată înviere a fruntaşului latinist.

[1]) Victor Morariu, *Gh. Bogdan-Duică înarumător literar al Bucovinei (1893—94)*, în *Făt-Frumos*, V (1930), p. 85.

Lui *Petru Maior* i-au urmat câteva contribuţii asupra lui Inochentie Micu Klein, Călugărul Visarion Sarai, Budai-Deleanu, Bariţ, Bărnuţ, ş. a. Temperamentul nu-l prea lăsa însă pe Bogdan-Duică între documente şi cărţi vechi. Intransigenţa lui i-a făcut zile amare şi la Cernăuţi, pe care a trebuit să-i părăsească după abia un an de înfrigurată activitate. Din Capitala Bucovinei s'a reîntors în redacţia *Tribunei* cu câteva amărăciuni, cu spinarea dreaptă şi cu cunoştiinţa profundă a naţiei româneşti din provincia dela Nord, pe care a condensat-o imediat într'o bogată monografie [1]). După doi ani a trebuit să părăsească însă din nou şi *Tribuna,* din pricina conflictelor cu acelaşi Venerabil Consistor dela Sibiu şi cu tot aşa de venerabila conducere a Partidului Naţional, conflicte pe care după obiceiul său le-a făcut publice, prin tipărirea a două broşuri [2]). De astă dată şi-a căutat rosturile peste Carpaţi, unde prin scrisul lui a îndreptat mereu privirile Ardelenilor. După scurte popasuri prin Focşani şi Galaţi ajunge, însfârşit, prin 1899, profesor la Bucureşti, bucurându-se acum de o relativă linişte — atâta câtă îi permitea temperamentul.

Situaţia politică era destul de calmă, în acest timp, în capitala Regatului. Gheorghe Bogdan-Duică s'a închis deci în biblioteci şi în şcoală, dedicându-se studiilor pedagogice, dar mai ales studiului literaturii române din epoca dragă lui, dela sfârşitul veacului al XVIII şi începutul veacului al XIX-lea. Incepând cu anul 1900 *Convorbiri Literare* vor aduce mereu contribuţiile lui privitoare la scriitorii din această epocă, contribuţii de-o uimitoare erudiţie, pline de puncte de vedere şi descoperiri noi. Atât de bogată i-a apărut perspectiva ce i se deschidea în tainele acestei epoci, şi atât de puţin cunoscută, încât s'a simţit „umilit de atâta lipsă de interes" [3]). Studiul ei îl concepea astfel, încât nu-şi putea închipui o sinteză a ei decât după cercetări îndelungate de cel puţin o jumătate de veac. Gândul lui se întindea cel mult până la monografii asupra singuraticilor scriitori şi curente. Nici pe acestea n'a avut însă răbdarea — şi cu siguranţă nici răgazul — să le facă. Monografiile lui asupra lui Budai-Deleanu şi Costache Conachi, con-

[1]) *Bucovina. Notiţe asupra situaţiei.* Sibiu, 1895.

[2]) *Canoanele şi politica,* Sibiu, 1895 şi *Partea mea în crisa Tribunei,* Orăştie, 1896.

[3]) Prefaţă la *Ist. lit. moderne. Intâii poeţi munteni.* Cluj, 1923.

cepute pe un plan atât de vast, se termină cu un „va urma Aceste torso-uri vor rămânea însă în admiraţia şi folosul cercetătorilor mai mult decât atâtea ,,sinteze" ambiţioase.

Gheorghe Bogdan-Duică a publicat, în această întâie perioadă a activităţii lui de istoric literar, alăturea de începuturile de monografii amintite, contribuţii şi studii asupra lui Grigore Alexandrescu, Alecu Russo, Anton Pann, George Bariţ, Vasile Cârlova, Ion Ghica, Vasile Alecsandri, şi asupra altora mai mărunţi; apoi contribuţii asupra teatrului românesc în Ardeal, sau asupra saloanelor literare dela începutul veacului, dela Iaşi şi Bucureşti.

Eu n'am făcut însă aici decât o seacă şi fugară înşirare de titluri. Şi nici măcar titlurile nu le-am amintit decât în parte. Pe toate le va cuprinde bibliografia, foarte utilă specialiştilor, pe care cu colegul Crăciun am alcătuit-o anevoie din numeroasele publicaţii, în care acest muncitor uriaş şi-a risipit scrisul. Timpul care îmi stă la dispoziţie nu-mi permite să arăt ceeace G. Bogdan-Duică aduce nou nici măcar în parte din ele. Totuşi, nu pot trece peste acest strălucit debut al lui în istoria literară fără de a aminti ingeniozitatea cu care întrebuinţa o armă nouă de cercetare: *metoda comparată.*

III.

Literatura comparată este o disciplină destul de tânără în Universităţi. Dacă studii asupra împrumuturilor literare există de mult, teoria acestei discipline nu s'a încercat decât după răsboi, odată cu intensificarea spiritului de colaborare între popoare. Astăzi ea este un instrument de întâiul ordin în istoria literară, de care nimeni nu se poate dispensa.

Este meritul lui G. Bogdan-Duică de a fi recurs la ajutorul ei, încă dela cele dintâi studii ale sale. Insăşi epoca la care se oprise el se caracteriza dealtfel printr'o intensă şi bogată circulaţie de idei şi sentimente pe întreg teritorul Europei.

Renaşterea noastră modernă datoreşte imens acestei osmoze spirituale. Setea noastră aprigă după tot ceeace este nou, apoi lipsa unei tradiţii culturale puternice, care să se opună, sau să revizuiască ceeace ne venea de peste hotare, ne-au făcut să primim *totul,* într'o pitorească şi trepidantă disordine. Clasici şi romantici întrau la noi deodată, fiind primiţi cu egală simpatie, uneori în aceeaşi casă. Autori mediocri ve-

neau braţ la braţ cu celebrităţi consacrate, fără putinţa de a-i distinge. Om să fi să te descurci în acest stufiş de influenţe streine şi imuguriri autohtone...

Gheorghe Bogdan-Duică s'a mişcat dela început în el cu o rară siguranţă. Cetitor neodihnit, înzestrat cu o memorie căreia nimic nu-i scapă, el era un comparatist înăscut. Şi literatura comparată a şi rămas, întreaga viaţă, marea lui pasiune.

Incă în *Petru Maior* G. Bogdan-Duică arăta marele rol avut de iluminismul sec. XVIII-lea în desvoltarea fruntaşului ardelean. De atunci se dovedea bine informat asupra mediului austro-german din epoca Mariei Terezia şi a lui Iosif al II-lea, din care scriitorii renaşterii noastre romanice au supt un duh nou, cu consecinţe atât de generoase pentru neamul nostru.

Atenţia lui G. Bogdan-Duică s'a îndreptat mai ales spre influenţa germană. Intre numeroasele lui planuri este şi studiul amănunţit al acestei influenţe cel puţin până la jumătatea veacului al XIX-lea. N'a dat însă, deocamdată, decât câteva contribuţiii asupra unor autori: August de Kotzebue, Salomon Gessner, Kant şi elevii lui, Schiller, Gutzkow, sau asupra călătoriei unor motive literare germane la noi. Toate aceste contribuţii sunt cu atât mai preţioase cu cât, până astăzi, înrîurirea culturii germane la noi, mult mai bogată decât se crede de obiceiu, a fost foarte puţin studiată.

Nu s'a oprit însă numai la ceeace ne venea din ţările germane. Scriitorii studiaţi de el cereau bogate investigaţii şi dincolo de Rin. Bogdan-Duică le-a făcut cu aceeaşi pricepere şi pasiune, dându-ne şi aici câteva descoperiri care-i aparţin. Importante sunt contribuţiile lui mai ales privitoare la influenţa la noi a preromanticilor şi a romanticilor francezi: Florian, Marmontel, J. J. Rousseau, Bernadin de St. Pierre, Volney, Lamartine, Victor Hugo, Lamennais, Fourrier ş. a.

Şi privirea sa se rotia şi mai departe, atât la Vest cât şi la Est, descoperind, de pildă, ecourile lui Byron, sau ale poetului rus Jucovschi, în poezia noastră.

Nici atunci însă şi nici mai târziu această pasionată urmărire de influenţe nu i-a întunecat privirea asupra virtuţilor creatoare ale rasei şi scriitorilor care o reprezintă.

IV.

Cele mai însemnate studii de istorie literară ale lui G. Bogdan-Duică, din această perioadă a activităţii sale, au apărut

în *Convorbiri Literare* din anii 1900—1903. Fără să aibă amploarea acestora, contribuţiile lui au fost trimise mereu, până cătră 1907, aceloraşi *Convorbiri*, *Sămănătorului*, *Vieţii Româneşti*, *Luceafărului*, sau unor gazete ca *Tribuna Poporului* dela Arad, în foiletonul căreia publică, cu comentarii, lungi extrase din atât de preţioasa corespondenţă a lui Bariţ. Zelul istoricului a început însă să scadă, iar criticul să-şi arate neastâmpărul. Alăturea de el literatura românească lua un nou avânt; un val de întinerire înviora toate provinciile. Criticul dela *Tribuna* s'a simţit şi el întinerind. La *Convorbiri*, unde dela 1902 face parte din comitetul de redacţie, recensiile lui asupra cărţilor proaspete se îndeasă mereu. Ele analizează, într'un stil vioi, cu vechea franchetă, chiar când e vorba de prieteni, proza lui Ion Adam, Const. Sandu-Aldea, Duiliu Zamfirescu, Delavrancea sau Sadoveanu, poeziile lui Iosif şi Coşbuc, sau dramele lui Davila şi Ronetti Roman.

O altă împrejurare venea să-l depărteze şi mai mult de vrafurile de manuscrise şi periodice ale Academiei, între care devenise atât de familiar. In Ardealul, pe care dacă a fost nevoit să-l părăsească nu l-a scos nici odată din inima lui, mişcarea literară lua o desvoltare ne mai cunoscută din timpul şcoalei ardelene. Tinerii grupaţi în jurul *Luceafărului* se impuneau tot mai mult, nu numai la ei acasă, ci şi la Bucureşti. Idealul cultural pentru care luptau era o continuare, într'un ritm mai viguros şi cu mai conştiente aluzii politice, a idealului pentru care G. Bogdan-Duică a militat în foiletoanele *Tribunei*. De aceea el va alerga în mijlocul lor. Incepând din 1906 paginele frumoasei reviste ardelene vor aduce „Corespondenţele lui din Bucureşti", cari vor prezenta viaţa culturală, literară şi dramatică din capitală în spiritul românismului unitar şi luptător, urmărit de *Luceafărul*. „De când trăesc în România — spune el într'o astfel de corespondenţă — am avut adeseori momente, în care aducându-mi aminte de ce ştiam cândva în Ardeal, despre oamenii din România şi operele lor, mi-am zis: Puţine ştiam şi nici prin gând nu ne trecea că ar trebui să ne fie ruşine cât ştim de puţin. Ruşine pentrucă dacă vorba este să creem împreună o unitate culturală, *aici* nu ne putem desinteresa de nimic ce se petrece acolo, şi *acolo* de nimic ce se petrece aici" [1]).

[1]) *Luceafărul*, VI (1907), p. 77

Sunt numeroase mai ales cronicele lui dramatice, cres. când prin ele dorul Ardelenilor după Teatrul Naţional, pentru care Societatea pentru Fond de Teatru lupta de mult, greoi, fără prea mari şanse de reuşită. Grija lui se îndrepta mai ales spre producţia dramatică originală. Când prin dramele lui Delavrancea această producţie trezea mari speranţe, corespondentul din Bucureşti al *Luceafărului* şi-a dat drumul entuziasmului. Cronica lui despre *Apus de soare* este numai elogii — lucru rar la el.

Atâta n'a fost însă deajuns. Alte împrejurări îl răpeau şi mai mult dela studiile literare. Mişcarea pedagogică, pentru care dela întâii lui ani de profesorat în Vechiul Regat a arătat un deosebit interes, lua, sub impulsul lui Spiru Haret un mare avânt. G. Bogdan-Duică trebuia să-şi spună şi el cuvântul. Şi l-a spus, în câteva studii temeinice, care îl aşează în întâiele rânduri ale acestei mişcări.

In preajma răsboiului lupta naţională, în care era adânc implicat prin alegerea lui de secretar al Ligii Culturale, l-a absorbit apoi definitiv. Loviturile lui împotriva pajurei cu două capete, ale cărei păcate le cunoştea demult, cad acum ca grindina.

Timpurile nu mai erau pentru literatură. Vor trebui alte mprejurări pentru ca să se apropie de această veche prietenă cu un entuziasm crescut.

V.

Pentru poporul românesc din Ardeal Universitatea Daciei Superioare a venit cu câteva veacuri mai târziu; pentru Gheorghe Bogdan-Duică cu trei decenii. Domnul fie lăudat că ea n'a venit prea târziu, nici pentru Românii din Ardeal, nici pentru Gheorghe Bogdan-Duică!

Revenit în Ardeal între întâii profesori ai acestei instituţii, el aducea pe tălpile lui ţărână de pe întreg pământul românesc; aducea apoi, ca un alt Şincai, în fişele şi memoria lui cultura românească modernă în toată amploarea ei; şi mai aducea un entuziasm pe care numai tinereţa lui, fără bătrâneţe, putea să-l aibă. Ce binecuvântare pentru elevii lui!

Intâiul lui an de profesorat este închis în *Istoria literaturii române moderne. Intâii poeţi munteni.* (Cluj, 1923). Ce mare de informaţii de sugestii, de perspective! Ardelenii puteau să res-

pire, la cursul lui, atmosfera în care a înmugurit românismul modern, în toată complexitatea ei. Mai ales Ion Eliade Rădulescu, acest patriarh al literaturii noastre a fost înfăţişat în toată măreţia lui vulcanică. Apoi Iancu Văcărescu, Grigore Alexandrescu, Cârlova, Bolliac, Rosetti. „Cea mai mare energie românească modernă“ — cum numea el literatura, în prefaţa acestui volum, se desfăşura înaintea noastră, descărcând şi în noi valuri de energie.

Şi, totuşi, această uriaşă desfundare a unei epoci el o considera numai ca o contribuţie pentru o sinteză, care — spune el, cu melancolie — „peste 40—50 de ani eu nu o voi mai citi“.

Dacă stadiul în care se afla istoria noastră literară şi spiritul ştiinţific în care a fost crescut l-au reţinut dela această sinteză largă el ne-a dat în schimb câteva sinteze parţiale, câteva monografii în care facultăţile lui sufleteşti şi sistemul lui de cercetare au ajuns la supremă desvoltare.

Să fim recunoscători memoriei lui, noi Ardelenii mai mult decât toţi, pentrucă aceste monografii au fost închinate mai ales figurilor eroice, pe care *noi* le-am dăruit românismului.

Din mai multe motive atenţia lui s'a oprit asupra lor. Mai întâi un motiv de natură intimă. In George Lazăr şi Simeon Bărnuţiu s'a regăsit, într'o anumită măsură, pe sine însuşi, iubitor al rasei, luptător dârz pentru progresul şi umanizarea ei, nevoit, asemenea lor, să părăsească Ardealul pentru ideile lui. De aceea de timpuriu s'a simţit atras spre ei de o irezistibilă simpatie morală.

Atât Lazăr cât şi Bărnuţ au fost apoi stâlpi de foc în aceea epocă dela începutul sec. XIX-lea, în tainele căreia el a pătruns de mult, ca nimeni altul. Stabilindu-se apoi la Cluj, nu mai avea la îndemână biblioteca Academiei. Şi el nu putea lucra decât verificând mereu orice afirmaţie, oricâtă simpatie ar fi avut pentru subiectul ales. Atât Lazăr cât şi Bărnuţ s'au născut însă şi s'au desvoltat în mediul austro-ungar pentru care bibliotecile Ardealului sunt destul de bine informate.

Acest fericit concurs de împrejurări au dat naştere lui *George Lazăr* şi *Vieţii şi ideilor lui Simeon Bărnuţ,* două din cele mai bune monografii din literatura noastră istorică, cari sunt şi două capitole din întroducerea la noi a civilizaţiei moderne.

Dacă în studiile de până acum Bogdan-Duică s'a fărămiţit în fragmente, în schiţe de lucrări, în precizări de date, deastădată a urmărit un fenomen în desvoltarea şi structura lui intimă, epuizându-l cu desăvârşire. O masă enormă de informaţii şi fapte sunt armonizate, stăpânite cu suveranitate absolută, stoarse de întreaga lor semnificaţie, cum dirijorul stoarce palpitaţia armonică a unei simfonii din toate elementele orchestrei. Stăpânirea aceasta a unui material imens şi gruparea lui în jurul unei figuri eroice dă celor două monografii un deosebit farmec epic. Ca la marii maestri ai istoriei, faptele şi realităţile sunt lăsate să vorbească cu elocvenţa lor implacabilă. *Viaţa* unei epoci freamătă aici puternic. Cel ce o povesteşte se vede că a retrăit-o intens. Şi poate să te facă şi pe tine, cetitor, să o retrăeşti. Stilul lui masiv, lapidar, frânt este adaptat şi el subiectului, crescându-i acel farmec epic de care aminteam. Iată-l de pildă pe Bărnuţ în catedrala dela Blaj, înainte de a-şi rosti celebrul discurs:

„Canonicul din Blaj, Vasile Raţiu rosti câteva cuvinte. Şi deodată, din toate părţile, unanim, se auzi poftirea: Să vorbească Simeon Bărnuţiu.

„S. Bărnuţiu stătuse liniştit lângă altar. Lângă inima, care-i bătea mai iute decât de obiceiu, se odihnea manuscriptul discursului său. Ochii lui se plimbau asupra lumei, care aştepta curioasă, încordată. Nu lipsea nici un Blăjan; din Sudul Ardealului erau de faţă Sibienii şi Braşovenii, cu care venise Şaguna; în fruntea lor era Moise Fulea şi vioiul protopop Ion Popasu dela Braşov; liniştiţi, ştiind ce va urma se examinau şi se felicitau A. Tr. Laurian, G. Bariţ, Nic. Bălăşescu; câţiva tineri, viitori tribuni, scăpărau de idealism; aceştia ca şi ceilalţi vor fi privit cu părere de rău că din Banat şi dela Criş veniseră puţini: protopopul Bercian din Lugoj, preoţii Munteanu din Sarcău şi Popdanul din Sarsig şi — nici un Murgu. Dar munţii, Moţii, erau aici, cu craiul lor cel tânăr, Iancu. Pe acesta-l încălzeau mai ales ochii celor ce făcuseră revoluţia de dincolo de munţi şi care veniseră să o continue la noi, cu ai noştri: Alecu Rusu, Lascar Rosetti, G. Sion, fraţii Ioneşti, Teodor Moldovanul, Curius, actorul de origine ardeleană. Pe ici, pe colea, se ivea câte un tip săsesc; decât Saşi mult mai mulţi erau Ungurii, cari încă în aceia zi se grăbiau să trimită la guvern şi la gazete raporturi despre ce vor vedea şi vor

auzi. O mulţime agitată, preoţi, civili, nobili şi militari aşteptau un ceas istoric.

„Din toate părţile se auzi poftirea: Să vorbească Bărnuţiu! Un răsunător aplaus cutreeră biserica. Ceasul istoric bătuse; Bărnuţ era deasupra „sugestului" din faţa altarului; Bărnuţ începu a vorbi" [1]).

Alături de Lazăr şi Bărnuţiu un alt ardelean dela acelaşi început de veac, modestul versuitor dela Braşov, Ion Barac, s'a învrednicit de o cercetare tot atât de vastă. Bine înţeles că faţă de aceasta n'a fost atras pentru personalitatea lui — pentru care nu odată G. Bogdan-Duică este destul de aspru — ci pentru prilejul ce i-l oferea de a urmări călătoria până la noi a o mulţime de motive literare streine. In această monografie comparatistul s'a întrecut pe sine. Ea este un model de cercetare exactă, un monument de erudiţie.

Vorbind despre aceaste monografii — cărora le putem adăuga pe *Ion Ionescu dela Brad* şi *Vasile Alexandri* — George Bogdan-Duică, atât de sever cu sine, era mulţumit. Avea dreptul să fie. Vorbea de o metodă proprie de cercetare. Credem că a sosit momentul să spunem şi noi câteva cuvinte despre această metodă.

VI.

Născându-se în zodia Junimismului în floare, având dela început un adevărat cult pentru Titu Maiorescu — pe care dealtfel şi l-a păstrat întreagă viaţa; dovadă discursul dela Academie — G. Bogdan-Duică a avut totdeauna un mare interes pentru filosofie: „Eu filosofia o socotesc necesară pe lângă orice studiu, fi el cât de practic — spune el. Cu atât mai mult o socotesc indispensabilă carierelor ai căror posesori se îngrijesc de interesele culturale ale naţiunilor" [2]).

Aceasta este întâia lui virtute, care îi dă o siluetă specială între istoricii noştri. El ştia să meargă până în fondul ideologic al oamenilor şi evenimentelor, descoperindu-le astfel fisionomia general-omenească.

A doua virtute, moştenită tot dela Junimea, este iubirea de adevăr şi afirmarea lui cu curaj. Moştenirea aceasta s'a grefat dealtfel pe un temperament cât se poate de potrivit

[1]) *Simion Bărnuţ*, pp. 89—90.
[2]) *Societatea de Mâine*, I (1925), p. 243.

pentru valorificarea ei. Respectul de adevăr îl făcea să nu rişte nici o afirmaţie până nu este controlată cu sursele ei cele mai autentice, pentru descoperirea cărora desvolta nu odată investigaţii uriaşe.

Cu această pasiune pentru filosofie a dat de Taine, destul de timpuriu. A dat de el într'o vreme când prestigiul autorului *Istoriei literaturii englese* era enorm, nu numai în Franţa, ci în întreagă Europa. Gheorghe Bogdan-Duică l-a citit in întregime cu o mare plăcere. „Taine — spune el — te şi învaţă şi te inveseleşte mult. Iţi foloseşte şi te scapă de urît" [1]). De aceea l-a dat pildă Ardelenilor, iar el l-a urmat cu multă fidelitate mai ales in întâia perioadă a activităţii sale ştiinţifice.

Positivismul lui Taine, coborît din regiunile teoretice ale ştiinţifismului german, cunoscut de G. Bogdan-Duică la propriile surse, i-au dat aşadar metoda de riguroasă critică istorică, credinţa că fenomenele literare trebue studiate şi pot fi explicate ca orice fenomen din natură, total, definitiv. „Minunea omenească — spune el — se explică; trebue să se explice; să se poată explica" [2]).

De aici pasiunea lui pentru analize, pentru precizări de date, de influenţe. *Toate* aspectele unei opere literare şi ale unui scriitor trebue studiate în mod critic, pentruca nimic să nu mai rămână neesplicat. Şi acest „tot" era pentru el neînchipuit de cuprinzător. De aceea s'a oprit mai mult la analiză şi a privit sinteza cu sfială, cu toatecă am credinţa că ar fi putut o face.

Din aceleaşi surse a luat interesul pentru rasă şi mediu, cărora le-a atribuit un rol atât de important în cercetările sale. Nu numai rasa spirituală, ci şi rasa biologică. In archiva scriitorilor el nu căuta numai reminiscenţe de idei, ci şi buletine medicale. Şi îi dădeau aceeaşi satisfacţie şi unele şi altele.

Nici temperamentul şi nici marea lui pasiune pentru citit nu-l puteau lăsa pe G. Bogdan-Duică robul unui sistem. Până în pragul mormântului curiozitatea lui a fost neadormită, pentru tot ceeace producea creerul omenesc. Iar întrucât priveşte specialitatea era totdeauna informat asupra ultimelor concepţii şi metode de cercetare.

---

[1]) *Tribuna,* 1889 nr. 2.

[2]) *Societatea de Mâine,* I (1925), p. 243.

Am arătat cum împrejurările l-au rupt pe G. Bogdan-Duică, pe la 1908, dela studiile de istorie literară, îndreptându-l spre critică şi studii pedagogice. Din aceste incursiuni, întâia într'un domeniu înrudit, a doua într'unul mai îndepărtat, s'a întors cu bogate câştiguri sufleteşti. Nu voi aminti decât pe unul: *importanţa personalităţii*. In întinsul lui studiu asupra Şcoalei Normale, publicat în *Convorbiri Literare* (din 1911—1913) el arată, întemeiat pe ultimele autorităţi în materie, rolul covârşitor care trebue acordat personalităţii în educaţie. Când, dupăce ajunge profesor la Universitatea noastră, se îndreaptă iarăşi spre istoria literară, vechea concepţie tainiană este lărgită prin restabilirea personalităţii în drepturile ei suverane în geneza fenomenelor literare şi în genere, în evoluţia istorică.

Numai acum îşi permitea să vorbească de o metodă proprie, chiar când cercetările lui se opreau asupra unui subiect studiat şi de alţii: „Proprie rămâne tendinţa mea — spune el — de a-l descifra pe Lazăr ca personalitate ştiinţific bogată, de-o acută simţire la orice atingere; imaginând meniri proprii şi naţionale mari; voind să realizeze stăruitor ce imagina; conştientă în orice moment de martiriul său şi chiar tragică prin durerea că nu a văzut rodul apostolatului său suferitor" [1]). Astfel, oricât rol ar fi atribuit eredităţii şi mediului, oricât ar fi arătat — cum spune el — istoria universală curgând alăturea de Lazăr, individualitatea acestuia nu e perdută nici un moment din vedere, iar monografia se termină cu un admirabil capitol al *caracterului* lui Lazăr, descris cu siguranţa unui profund cunoscător al sufletului omenesc. Aceeaşi metodă a fost aplicată şi lui Bărnuţiu şi Alecsandri, reuşind astfel să ne dea fiinţe vii, să îmbrace — cum spune el — scheletul în muşchi şi piele, să-i dea duhul său, „pentruca omul să fie om întreg" [2]).

Atât personalităţile cât şi fenomenele literare le studia apoi în mod evolutiv, în *devenirea* lor. Incă în 1904 dădea lui Ion Scurtu sfatul, ca atunci când va scrie biografia lui Eminescu să ne arate „cum *devine* Eminescu, ce-a devenit, cum sporeşte, din ce izvoare creşte râul cugetării sale, nu numai ideea lor, ci creşterea lor, adaosul treptat din cărţi, din viaţă, din colaborarea proprie" [3]).

---

1) *Gheorghe Lazăr*, p. 1.
2) *Ibidem*.
3) *Conv. Lit.* XXXVIII, (1904), p. 323.

Il interesa mai ales geneza şi creşterea unei individualităţi, sau a unui fenomen literar. Căderea o trata scurt, sec. De aceea a dat atât de puţină importanţă părţii ultime, de după 1848, a activităţii lui Ion Eliade Rădulescu şi Simeon Bărnuţ.

Cu tot acest rol atribuit personalităţii, cu toată această ascensiune până la sinteza monografică, şi în partea din urmă a activităţii lui a avut acelaşi interes pentru amănunt. Dovadă imensul material asupra lui Alecsandri şi Eminescu, sau asupra literaturii ardelene, strâns în anii din urmă, prezentat într'o formă strict documentară. Ochii îi erau îndreptaţi însă mereu spre sinteza de mâine a istoriei noastre literare, pe care el o vedea: „O psihologie literară evolutivă, sigură, a curentelor şi a scriitorilor fixaţi exact în ele; o expunere — până acum neglijată cu desăvârşire — a mijloacelor artistice-tehnice; o informaţie deplină despre contactul nostru cu literaturile streine din Est şi Vest“ [1]).

VII.

In acest răstimp, când istoricul literar se urca pe culmi, criticul literar n'a adormit nici el. Paralel cu *Lazăr* şi *Bărnuţ* apăreau cronicele literare din *Societatea de Mâine*, în care G. Bogdan-Duică era mai tânăr decât la *Tribuna;* atâta supleţe, atâta largă înţelegere, atâta căldură au aceste cronici. Şi până în pragul mormântului criticul a urmărit literatura română până în cele mai proaspete palpitaţii ale ei, spunându-şi cuvântul cu francheţa lui, devenită proverbială.

Principiile estetice ale criticului pornesc din acelaş izvor tainean, din care porneau principiile istoricului literar. Corespondentul estetic al pozitivismului este *realismul.* G. Bogdan-Duică a păstrat totdeauna această noţiune în atelierul său, şlefuind-o, lărgind-o mereu, pentru a deveni cât mai cuprinzătoare. De altfel atunci când îşi făcea debutul literar realismul era în floare în Europa. El l-a urmărit cu pasiune, promiţând, de pildă, în *Gazeta Bucovinei,* un întins studiu asupra curentului realist în Germania. Studiul n'a apărut dar criticul a vorbit, atât în *Gazetă* cât şi în *Tribuna* despre realismul lui Tolstoi, Zola, Björnson şi Hebbel sau, dintre cei mai vechi, Shakespeare şi Grillparzer. Iar când Delavrancea venea cu nuvelele sale

1) Prefaţă la *Ist. lit. moderne.*

să dovedească încadrarea noastră în acest curent european, G. Bogdan-Duică l-a salutat cu satisfacţie. In cronicele literare de mai târziu, din *Convorbiri, Luceafărul* şi *Ramuri* simpatiile lui se opreau mai ales asupra scriitorilor noştri realişti: Ion Adam, C. Sandu-Aldea, M. Sadoveanu.

Contactul lui permanent cu marii clasici l-au oprit însă de a merge până la exagerările acestui curent. Naturalismul, rarul, bizarul, diformaţiunile fizice şi etice nu le-a admis nici odată în artă. Intr'un foileton din *Tribuna* a amintit o vorbă a lui Goethe: *Der reine Mensch.* Omul curat era şi idealul lui. Artistul să fie real, să scoată însă din sine şi din lumea încunjurătoare mai ales sentimente şi idei cari înalţă naţia sa şi genul omenesc spre un înalt ideal etic. „In poeţi ţâşneşte neamul, rasa — spune el. Cum simte aceasta, până la ce înălţimi se ridică putinţa ei de concepţie ideală — aceasta trebue să ne intereseze". Aşa se explică rezervele lui faţă de Caragiale, obiectând lui Maiorescu că n'a făcut o alegere tocmai potrivită, când a vrut să-şi ilustreze estetica sa platoniciană cu tipurile din *Scrisoarea perdută* [1]).

In etajul de sus al realismului este misticismul. G. Bogdan-Duică nici acolo n'a vrut să între şi a fost totdeauna plin de ironii faţă de cei ce locuiau în acest etaj. Este foarte natural ca un om, pentru care totul poate fi explicat, să nu se lase prins de sborul mistic.

Sinceritate, adevăr, intensitate şi energie de simţire, iată ce cerea el artei. Jocul sclipitor al formelor, oricât de ingenios şi delicat ar fi fost, dacă nu acoperea acest fond de realităţi umane nu-l entuziasma. Iată explicaţia rezervei lui faţă de un alt scriitor al nostru, faţă de Dimitrie Anghel. „Forma este suprafaţă — spune el în legătură cu poetul florilor — poezia este sentimentul, este viaţa coaptă în simţire şi numai învăluită în formă: drumul spre simţirea vieţii şi viaţa simţirii trebue să ducă neted, uşor, ademenitor, prin armonie şi prin caracteristicul expresiv al celui mai adecvat cuvânt, cerut de conţinut cum apa-i cerută de cel setos şi pâinea de cel flămând, cuvânt care să nu rămână numai atârnat de conţinut, ca fluturii de o fotă românească, ci să fie cusut din el, ca în fotă înfloritura arniciului" [2]).

---

[1]) *Titu Maiorescu,* p. 18.

[2]) *Soc. de Mâine,* I (1924), p. 680.

Când artistul căzut în obiectivul criticei lui întrunea aceste condiţii, atunci entuziasmul lui îşi lua sborul nestânjenit. Prospeţimea entuziasmului şi-a păstrat-o până în ultimii ani ai vieţii. Mai cald, mai viguros vibrează acest entuziasm în discursurile dela Academie asupra lui Goga şi Sadoveanu şi în volumul omagial asupra lui Alexandri.

Nu pot încheia decât parafrazând cuvintele cu care termină el acest mişcător omagiu:

Oameni ca George Bogdan-Duică pier, dar nu mor. In mormântul dela Sibiu am închis moaşte; duhul profesorului a rămas afară, în larg, în ţara mare, cum a dorit-o din toată inima sa. Pentru acest duh în ţara sa nu va exista moarte.

BIBLIOGRAFIA OPERELOR LUI GHEORGHE BOGDAN-DUICĂ

1883—1934

DE

I. BREAZU și I. CRĂCIUN

G. Bogdan-Duică — spune d. Iorga — a fost „acela care a făcut în mai mic descoperirile cele mai mari". (*Revista Istorică*, București, 1934, An. XX, p. 391). Nici marile și nici micile lui descoperiri și studii nu sunt însă cunoscute în întregime. Iată de ce o bibliografie a activității lui științifice și literare este absolut indispensabilă, nu numai pentru publicul mare, ci și pentru specialiști.

Repertoriile de până acum sunt departe de a cuprinde întreaga operă a acestui muncitor neodihnit. Nu ne facem nici noi iluzia de a fi înșirat totul. In activitatea lui de o jumătate de veac G. Bogdan-Duică și-a risipit scrisul unde nici nu bănuești. Munca noastră a fost apoi anevoioasă din pricina greutăților pe care le întâmpină orice lucrare de acest fel la Cluj, unde îndeosebi periodicele românești de dinainte de răsboiu sunt incomplete, sau lipsesc cu totul. Totuși avem credința că puține articole și notițe ne-au scăpat.

N'am menționat articolele politice, decât atunci când ni s'au părut că au un interes istoric sau științific.

In distribuirea materialului am adoptat principiul cronologic, așezând într'o categorie aparte numai traducerile și prelucrările. Aranjarea recensiilor într'o categorie specială ni s'a părut arbitrară, fiindcă o recensie a lui G. Bogdan-Duică este de multe ori un studiu. Pentru evitarea unor confuzii am indicat totuși cu *Rec.* articolele-recensii.

Bibliografia până la 1919 inclusiv a fost alcătuită de Ion Breazu, iar cea de după această dată de Ioachim Crăciun.

I. STUDII, ARTICOLE,

RAPOARTE LA ACADEMIA ROMÂNĂ, NOTIŢE, CRONICI DRAMATICE, RECENSII.

1888

1. — Filosofia artei de H. Taine. *Tribuna*, Sibiu, 1888, An. V, Nr. 213—214, 218—224.

2. — Revistă literară I. [Introducere]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 63.

3. — Revistă literară II. [Teochar Alexi, Harpă şi caval]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 68.

4. — Revistă literară III. [Pentru literatura de inspiraţie populară]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 74.

5. — Revistă literară IV. [Despre Poesii de V. R. Buticescu]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 18ŏ8, An. LI, Nr. 80.

6. — Revistă literară V. [Th. Alexi, Beiu-Vodă Domnu]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 86.

7. — Revistă literară VI. [Despre Lira mea de Iosif Vulcan]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 92.

8. — Revistă literară VII. [Impotriva poetaştrilor din revistele ardelene]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 96.

9. — Revistă literară VIII. [Impotriva ştiinţei false din periodicele ardelene]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 108.

10. — Revistă literară IX, X, XII. [George Coşbuc]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 113, 119 şi 131.

11. — Revistă literară XI. [Almanahul României June; Logofătul Matei de I. C. Panţu]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 124.

12. — Revistă literară XIII. [Manualele lui Ion Dariu]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 137.

13. — Revistă literară XIV, XV. [George Coşbuc. Continuare din *Gazeta Transilvaniei*]. *Tribuna*, Sibiiu, 1888, An. V, Nr. 149 şi 155.

14. — Revistă literară XVI. [Impotriva poetaştrilor ardeleni]. *Tribuna*, Sibiu, 1888, An. V, Nr. 161.

15. — Revistă literară XVII. [Imitatorii ardeleni ai lui Eminescu]. *Tribuna*, Sibiu, 1888, An V, Nr. 167.

16. — Revistă literară XVIII. [Poezia lui George Simu]. *Tribuna*, Sibiu, 1888, An. V, Nr. 173.

17. — Revistă literară XIX. [Andrei Mureşianu]. *Tribuna*, Sibiu, 1888, An. V, Nr. 179—180.

18. — Revistă literară XX. [Imitatorii lui Andrei Mureşeanu]. *Tribuna*, Sibiu, 1888, An. V, Nr. 184.

19. — Revistă literară XXI. [Trivialitatea unor poeţi ardeleni]. *Tribuna,* Sibiu, 1888, An. V, Nr. 189.

20. — Revistă literară XXII. [Poesia de dragoste în Ardeal]. *Tribuna,* Sibiu, 1888, An. V, Nr. 195.

21. — Revistă literară XXIII. [Concluzii la studiul asupra poeţilor ardeleni]. *Tribuna,* Sibiu, 1888, An. V, Nr. 201.

22. — Rumänische Volkslieder, übersetzt von W. Rudow, Leipzig, 1888. Rec. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1888, An. XXII, p. 84—89. [Reprodusă şi în *Gazeta Transilvaniei,* Braşov, 1888, An. LI, Nr. 102]. [Semnat G. I. Bogdan].

1889.

23. — Despre limba românească. Discurs ţinut în ziua Sf. Sofii la Gimnaziul român din Braşov. *Tribuna,* Sibiu, 1889, An. VI, Nr. 221—223.

24. — Laocoon. (Notiţe). *Tribuna,* Sibiu, 1889, An. VI, Nr. 9—14.

25. — Revistă literară XXIV. [Ioan Neniţescu, Flori de primăvară]. *Tribuna,* Sibiu, 1889, An. VI, Nr. 141.

26. — Revistă literară XXV. [Victor Russu, Din trecutul Silvaniei]. *Tribuna,* Sibiu, 1889, An. VI, Nr. 143.

27. — Revistă literară XXVI. [Poezia lui Al. Vlahuţă]. *Tribuna,* Sibiu, 1889, An. VI, Nr. 234.

28. — Schiller în Braşov. *Tribuna,* Sibiu, 1889, An. VI, Nr. 7.

29. — V. B. Muntenescu. *Tribuna,* Sibiu, 1889, An. VI, Nr. 88—93.

1890.

30. — Ardealul vechiu şi Ardealul nou. [Lucreţia Suciu, Versuri]. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 82.

31. — Biblioteca poporală a Tribunei, 1884—1888. Rec. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1890, An. XXII, p. 1071—1078. [Semnat G. I. Bogdan].

32. — Corespondenţă din Bucureşti, IV. Străinismul. *Tribuna,* 1890, An. VII, Nr. 254, 255.

33. — Corespondenţă din Bucureşti, V. Dela teatru. [Despre Ruy Blas de V. Hugo]. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 262, 263.

34. — Corespondenţa din Bucureşti, VI. Pui de lei de Ioan Neniţescu. Rec. *Tribuna,* 1890, An. VII, Nr. 265.

35. — Corespondenţă din Bucureşti, VII. O carte de cetire. [Carte de cetire de Lambrior, Laurian, Mihăilescu şi Manliu. Ed. XXII, refăcută de Al. Odobescu şi I. Slavici]. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 267.

36. — Corespondenţă din Bucureşti, VII [sic]. Dela teatru. [Răpirea Sabinelor, localizată de Gusti]. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 271.

37. — Corespondenţă din Bucureşti, VIII. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 273. [Lipseşte din exemplarul dela Bibl. Univ. din Cluj].

38. — Corespondenţă din Bucureşti, IX. Dela teatru. [Inelul lui Gyges de Hebbel]. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 274.

39. — Corespondenţă din Bucureşti, X. Iulia Haşdeu. *Tri-*

buna, Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 276—277.

40. — Corespondenţă din Bucureşti, XI. Estetica din Cluj. [Impotriva unei cronici dramatice din Gazeta Transilvaniei despre Nunta din Văleni a lui Brociner]. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 280.

41. — Corespondenţă din Bucureşti, XIII. Dela teatru. [Molière, Doctorul fără voe]. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 282.

42. — Corespondenţă din Bucureşti, XIII. Alexandru Sihleanu. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 296.

43. — Dela Teatru. Corespondenţă din Bucureşti. [Apoteosa lui Alecsandri de Olănescu-Ascanio]. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 241.

44. — Dela teatru: II, III. [Despre Richard Voss, Mama Gertruda, Alexandra şi Eva; Ennery şi Tarbé, Martira]. *Tribuna,* Sibiu, 1890, An. VII, Nr. 242—247.

45. — Studii critice de I. Gherea. Rec. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1890, An. XXIV, p. 393—414. [Semnat G. I. Bogdan].

1891.

46. — Corespondenţă din Bucureşti, XIV. Traduceri proaste. [Poesii germane de Const. Morariu]. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 8.

47. — Corespondenţă din Bucureşti, XV. Nicolae Nicoleanu. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 13.

48. — Corespondenţă din Bucureşti, XVI. Tolstoi. [Sonata Kreuzer]. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 16—18.

49. — Corespondenţă din Bucureşti, XVII. Svava [de Björnson]. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 24.

50. — Corespondenţă din Bucureşti, XVIII. Doamna Smara. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 34.

51. — Corespondenţă din Bucureşti, XIX. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr..... [Lipseşte din exemplarul dela Biblioteca Universităţii din Cluj].

52. — Corespondenţă din Bucureşti, XX. Ceva despre A. Naum şi încă ceva. *Tribuna,* 1891, An. VIII, Nr. 63—64.

53. — Corespondenţă din Bucureşti, XXI. „Traduceri proaste". [Polemică cu C. Morariu]. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 68.

54. — Corespondenţă din Bucureşti, XXII. Spicuiri din Ioan Ghica, Amintiri din pribegia după 1849. Rec. *Tribuna,* 1891, An. VIII, Nr. 78, 79, 81, 82, 85, 86, 87.

55. — Epigrame. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 102, 196.

56. — Notiţă literară. Horia de Gh. Pop. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 231.

57. — Poezii: Uneori şi alteori; Bătut; Verböczi; Anacreontică; Mater studiorum; Toamna bolnavului. *Tribuna,* 1891, An. VIII, Nr. 100, 103, 109, 230, 260.

1893.

58. — Ceva despre Brâncoveanu-Vodă şi dl Ionescu-Gion. *Tribuna,* Sibiu, 1893, An. X, Nr. 11—13.

59. — Coşbuc şi Lazu. Poet şi critic. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 83—84.

60. — George Bariţiu. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 32.

61. — Impăratul Leopold şi principele Şerban Cantacuzin. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 34.

62. — Literatură Română, I. B. Ştefănescu Delavrancea, Paraziţii. Rec. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 30.

63. — Literatură Română, III. Bărnuţiu. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 35.

64. — Literatură Română, IV. Constantin Stamati Ciurea, Opuri dramatice, Tom. II. Rec. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 39.

65. — Literatură Română, VI. Al. Vlahuţă. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 43.

66. — Literatură Română, VII. Delavrancea, Intre vis şi viaţă. Rec. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 44.

67. — Literatură Română, VIII. George Coşbuc. Balade şi Idile. Rec. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 47.

68. — Literatură Română, IX. D. Cichindeal. Date nouă despre viaţa şi activitatea lui, de Iosif Vulcan. Rec. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 59.

69. O pagină din istoria modernă a Bohemiei. (Alfred v. Skene, Enstehen u. Entwiklung der Slawischnationalen Bewegung in Böhmen und Mähren in XIX Jahrhundert). Rec. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 75. [Semnat b.].

70. — Petru Maior. Un studiu biografic. Cernăuţi, 1893, in-8⁰, 63 p. (Biblioteca Naţională, Scrieri populare, Nr. 1). [Şi în: *Tribuna,* Sibiu, 1893, An. X, Nr. 34—43.

71. — Varietăţi. [Fischart despre Vlad Ţepeş; despre Sobieski; despre Const. Vodă Cantemir; O expresie a lui Neculce]. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 31.

72. — Zur Geschichte der drei moldauischen Fürsten Cantemir. (Der Anfang der russischen Politik in den rumänischen Fürstenthümern). *Romänische Jahrbücher,* Sibiu, 1893, An. IX, p. 283—301, 472—493, 617—651; Timişoara, 1894, An. X, p. 145—161, 280—298, 361—378. [Semnat G. Bogdan].

1894.

73. — Curiosităţi. [Polemică cu Gazeta Transilvaniei în legătură cu Preotul din Noeni]. *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 190.

74. — Din memoriile unui rege. [Memoriile Regelui Carol]. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1894, An. IV, Nr. 36.

75. — Din trecutul nostru. [Despre Hacquet's neuste phisikalisch politische Reise in den Jahren 1788—1789 und 1790 dursch die dacischen und sarmatischen oder nördischen Karpaten. Nürnberg, 1890—1891, 2 vol.]. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 160. [Semnată D.].

76. — Literatură politică, II. [Dr. Wilhelm Förster, Die Anfänge eines neuen sozialen Geistes, Berlin, 1894]. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 170.

77. — Literatură politică, III. [Despre A. C. Popovici, Chestiunea naţionalităţilor şi modurile soluţiunii sale în Ungaria]. *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 193—194.

78. — Notiţă literară. [Despre James L. Hughes, Greşelile învăţătorilor. In româneşte de Vasile Goldiş]. Rec. *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 130.

79. — Regele Carol şi chestiunea română. *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 248.

80. — Revoluţia polonă (1830—1831). *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 185. [Semnată *d.*].

81. — Scurte observări asupra Bucovinei de Ioan Budai-Deleanu. [Precedate de o notiţă biografică]. *Gazeta Bucovinei,* Cernăuţi, 1894, An. IV, Nr. 8, 9, 13, 14, 17—23.

82. — Sentimentul naţional. [Despre G. Brandes, National Gefühl]. *Gazeta Bucovinei,* 1894, An. IV, Nr. 40.

83. — Türr şi Bismark. [O însemnare după: Aus dem Leben König Karl von Rumänien]. *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 192.

1895.

84. Bucovina. Notiţe politice asupra situaţiei. Sibiu, 1895, in-16°, 278 p. [Extras din *Tribuna,* Sibiu, 1894, An. XI, Nr. 205, 207, 208, 210, 211, 214, 215, 217, 219, 220, 228, 229, 231, 233, 234, 236, 239, 240, 241; 1895, An. XII, Nr. 110, 111, 113, 114, 116, 120, 121, 123, 124).

85. — Canoanele şi politica. Sibiu, Tip. T. L. Albini, 1895, in-16°, 50 p. [Extras din Tribuna, Sibiu, 1895, An. XII, Nr. 93—97].

86. — File dintr'un memoriu politic. [Th. von Bernhardi, Unter Nikolaus I und Friedrich Vilhelm IV; Die Anfänge der neuen Aera; Die ersten Regierungsjahre König Wilhelm I.]. *Tribuna,* Sibiu, 1895, An. XII, Nr. 51—52.

87. — Mişcarea etică. [Fr. Iodl, Ueber das Wessen und die Aufgabe der etischen Gesellschaft]. *Tribuna,* Sibiu, 1895, An. XII, Nr. 55.

1896.

88. — Călugărul Visarian Sarai (1744). Studiu istoric din istoria Transilvaniei. Caransebeş. Tip. Diecesană, 1896, in-8°, 27 p.

89. — Hundert Jahre sächsischer Kämpfe. Hermanstadt, 1896. Rec. *Liga Română,* Bucureşti, 1896, An. I, Nr. 14. [Semnat D.]

90. — Partea mea în crisa „Tribunei". Câteva lămuriri. Orăştie, Tip. Minerva, 1896, in-8°, 16 p.

91. — Procesul episcopului Inocenţie Clein. Caransebeş, 1896. [După Adamescu, Contr. la bibl. I, p. 162].

92. — Statistica Românilor din Transilvania. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1896, An. XXX. Vol. II, p. 626—642.

1897.

93. — Aromânii. *Liga Română,* Bucureşti, 1897, An. II, p. 177—180.

94. — Autonomia bisericii bucovinene. *Liga Română,* Bucureşti, An. II, p. 212-214.

95. — Clericalismul în politica Românilor ardeleni. *Liga Ro-*

mână, Bucureşti, 1897, An. II, p. 241—244.

96. — Const. Calmuschi, Geografia României. Ploeşti 1897. Rec. *Şcoala Modernă,* Bucureşti, 1897, An. I, p. 141—143.

97. — Dela 1848. (Dr. Kemény Ştefan, A fekete könyv; Szilágyi Farkas, Nagy Enyed posztulása; Axente Severu, Cartea neagră). *Liga Română,* Bucureşti, 1897, An. II, p. 121—123.

98. — Enciclopedia Română. Fasc. II. Rec. *Liga Română,* Bucureşti, 1897, An. II, p. 101—103.

99. — P. D. Petrovici. Curs elementar de istoria omenirii. I. Rec. *Şcoala Modernă,* Bucureşti, 1897, An. I, p. 93—94.

100. — Publicaţiuni recente: N. Iorga, Acte şi fragmente, vol. III. Rec. *Liga Română,* Bucureşti, 1897, An II, p. 75—76.

101. — Sava Brancovici. *Liga Română,* Bucureşti, 1897, An. II, p. 41—44.

102. — Un critic al lui Eminescu. (Alexandru Grama). *Liga Română* Bucureşti, 1897, An. II, p. 10—11. [Semnat G. B.]

103. — Un nou atac în contra românismului. [Gustav Beksics, A nemzeti politika programja Erdélyben és Székelyföldön. Budapest, 1896]. Rec. *Liga Română,* Bucureşti, 1897, An. II, p. 22—25. [Semnat G. B.].

1898.

104. — Gerhardt Hauptmann. *Floare albastră,* Bucureşti, 1898, An. I, Nr. 9—10.

1899.

105. — Chestiuni germane, I. Un text din manualele de istorie. *Şcoala Modernă,* Bucureşti, 1899, An II, p. 148—149.

106. — Chestiuni germane, II. Literatura germană în Poetica D-lui Adamescu. *Şcoala Modernă,* Bucureşti, 1899, An. II, p. 162—163.

107. — Chestiuni germane, III. Literatura germană în programa nouă. *Şcoala Modernă,* Bucureşti, 1899, An. II, p. 177—184.

108. — După o citire din Richard Dehmel. (Erlösungen, ed. IV-a). *Floare Albastră,* Bucureşti, 1899, An. I, Nr. 23.

109. — Dr. V. Crasescu (St. Basarabeanu), Ovreiul. Rec. *România Jună,* Bucureşti, 1899, An. I, Nr. 18.

110. — Geografia României de Const. Calmuschi. Un răspuns autorului. *Şcoala Modernă* Bucureşti, 1899, An. II, p. 124—128.

111. — Grillparzer în liceul român. *Şcoala Modernă,* Bucureşti, 1899, An. III, p. 24—31. [şi extras].

112. — Teatrul naţional norvegian. *România Jună,* Bucureşti, 1899, An. I, Nr. 9. [Semnat D.].

1900.

113. — Despre Grigore Alexandrescu. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1900. An. XXXIV, p. 746—763, 835—857. [şi extras].

114. — Pagini din sociologii germani. (Otto Ammon, Die Gesellschaftsordnung und ihre natürlichen Grundlagen) *România Jună,* Bucureşti, 1900. An II. Nr. 34, 36.

115. — Poesii poporale despre Avram Iancu. Adunate şi publicate de Simeon. Fl. Marian.

Suceava, 1900. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1900, An. XXXIV, p. 715—720.

116. — Traducătorii români ai lui August de Kotzebue In Lui Titu Maiorescu, Omagiu. Bucureşti, 1900, în-8°, p. 188—204.

1901.

117. – Alexandru Russo. Cu ocazia monografiei dlui P. V. Haneş. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1901, An XXXV, p. 631—670. [şi extras].

118. — Despre Spătarul Nicolae Milescu, *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1901, An. XXXV, p. 243—246.

119. — Despre „Ţiganiada" lui Budai Deleanu. *Convorbiri Literare*, Bucureşti 1901, An. XXXV, p. 438 - 461, 483—498. [Va urma, dar n'a mai urmat].

120. — Două capitole dintr'o biografie a lui Constantin Negruzzi. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1901, An. XXXV, p. 865—884.

121. — Dr. G. Pop, Istoria literaturii germane. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1901, An. XXXV, p. 174—190.

122. — Ioan Raţiu, Viaţa şi operele lui Andreiu Mureşan. Blaş, 1900. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1901, An. XXXV, p. 96.

123. — Salomon Gessner în literatura română. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1901, An. XXXV, p. 162—173.

1902.

124. — Chestiuni de învăţământ. Limba germană în gimnasiul român. *Convorbiri Literare*, 1902, An. XXXVI, p. 431—448.

125. — Despre Nicolae Bălcescu. O scrisoare uitată. *Sămănătorul*, Bucureşti, 1902, An. I, Vol. II, p. 98—99.

126. — Din vremea lui Anton Pann. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1902, An. XXXVI, p. 1004 - 1014.

127. — Dr. Elie Dăianu, Supplex Libellus Valachorum, 1791. Sibiu, 1901. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1902, An. XXXVI, p. 192.

128. — Rătăcire. Roman de Ioan Adam. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti. 1902, An. XXXVI, p. 376—380.

129. — Vlaicu Vodă, dramă în 5 acte, în versuri de Alexandru Davilla. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1902, An. XXXVI, p. 656—668.

1903.

130. — Duiliu Zamfirescu, în războiu. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1903, An. XXXVII, p. 188—191. [Semnat M. B. In *Luceafărul*, Sibiu, 1907, An. VI, p. 193 mărturiseşte că el a scris articolul].

131. — George Bariţiu şi amicii săi. Corespondenţă. *Tribuna Poporului*, Arad, 1903, An. VII, Nr. 1, 2, 11, 13, 18, 19, 25, 27, 34, 38, 39, 41, 44, 47, 49, 51, 54, 56, 58, 68. [Corespondenţa începe în Nr. ultim din an. precedent, negăsit la Bibl. Univ. Cluj].

132. — Ion Ciocârlan, Peplaiu Bucureşti, 1903; Sorcovă [V. Oniţiu], Clipe de repaos, Braşov, 1903. Rec. *Convorbiri Lite-*

rare, Bucureşti, 1903, An. XXXVII, p. 1071—1072.

133. — Logofătul Costache Conachi. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1903, An. XXXVII, p. 56—67, 162—175, 365—387 [Va urma, dar n'a mai urmat].

134. — Ludovic Dauş, Eglè, poem dramatic. Bucureşti, 1901. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1903, An. XXXVII, p. 1163—1168.

1904.

135. — Cantianii români. *Sămănătorul*, Bucureşti, 1904, An. III, p. 81—84.

136. — C. Sandu, Drum şi popas. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 604—605.

137. — Delavrancea, Hagi Tudose; Intre vis şi viaţă. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 409—412.

138. — Dr. Ioan Raţiu, Studii şi biografii. Blaj, 1904. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 606—607.

139. — Dr. I. Scurtu, Mihail Eminescu's Leben und Prosa Schriften. Leipzig, 1903; Portretele lui Eminescu; M. Eminescu, Gedichte, trad. de V. Teconţia. Bucureşti, 1903. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 222—223.

140. — Eminescu, Eliade, Gutzkow. *Convorbiri Literare*, Bucureşti 1904, An. XXXVIII, p. 167—174.

141. — George Coşbuc, Cântece de vitejie. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 1144—1150.

142. — Grigore Pleşoianu. Notiţe despre un dascăl vechiu. In Omagiu lui C. Dumitrescu-Iaşi, Bucureşti, 1904, in-8°, p. 145—151.

143.— Ion Bianu, Despre întroducerea limbii româneşti în biserica Românilor. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti. 1904, An. XXXVIII, p. 605—606.

144. — M. Sadoveanu, Povestiri. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 602 —604.

145. — Notiţă despre T. Şerbănescu. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 1151—1152.

146. — Relativ la un izvor al lui Vasile Alecsandri. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 1012—1017.

147. — Sadoveanu, Şoimii. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 947—951.

148. — T. Duţescu-Duţu, Consideraţiuni critice asupra poesiei noastre poporane. Doine. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1904, An. XXXVIII, p. 126—127.

1905.

149. — Aristizza Romanescu, 30 de ani. Amintiri. Bucureşti, 1904. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1905, An. XXXIX, p. 275—277.

150. — C. Sandu-Aldea, In urma plugului. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1905, An. XXXIX, p. 959—960.

151. — Două manuale de pedagogie. [Gr. Patriciu, Didactica generală cu privire la învăţă-

mântul şcoalei primare; Ana Conta-Kernbach, Elemente de metodică]. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1905, An. I, p. 532–538.

152. — Glose pedagogice, I. O rectificare. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1905, An. I, 177–181.

153. — Glose pedagogice, II. K. E. Palmreger, Chestiuni de educaţie. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1905, An. I, p. 269–274.

154. — Glose pedagogice, III. Militarizarea şcoalei sau — altceva? *Revista Generală a învăţământului*, Bucureşti, 1905, An. I, p. 679—684.

155. — Intîia teză romînă pentru doctorat în filozofie. [Teza dlui I. Petrovici]. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1905, An. I, p. 322—325, 779–786.

156. — Literatura în cl. VII. Relativ la metodica limbii materne II. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1905, An. I, p. 126–134.

157. — Manasse de Ranetti Roman. Rec. *Convorbiri Literare*, Buc., 1905, An. XXXIX, p. 350—373.

158. — M. Eminescu, Scrieri politice şi literare. Vol. I. Ed. critică de Ion Scurtu. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1905, An. XXXIX, p. 1139–1143.

159. — Mihail Sadoveanu, Dureri înăbuşite, Crâşma lui Moş-Precu şi alte câteva povestiri. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1905, An. XXXIX, p. 186—187.

160. — Notiţă despre Fabian şi Murgu, *Luceafărul*, Budapesta, 1905, An. IV, p. 91—92.

161. — Relativ la metodica limbii materne. Poezia în gimnazii şi licee. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1905, An. I, p. 26—32.

162. — Revista de Filozofie şi Pedagogie. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1905, An. I, p. 624–627.

163. — Schiller la Români. *Luceafărul*, Budapesta, 1905, An. IV, p. 187–194.

164. — Seminarul pedagogic. Notiţe şi propuneri. Bucureşti, Tip. Göbl, 1905, in-8°, 85 p.

165. — Şt. O. Iosif, Din zile mari, Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1905, An. XXXIX, p. 949—959.

166. — Vasile Alecsandri, Opere complete. Vol. III. Teatru III. Cu o prefaţă de I. Chendi şi E. Carcalechi. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1905, An. XXXIX, p. 191—192.

167. — Vasile Cârlova. *Sămănătorul*, Bucureşti, 1905, An. IV, p. 705–710, 732—739.

1906.

168. — Anicuţa Manu. *Sămănătorul*, Bucureşti, 1906, An. V, p. 241–244.

169. — Costache Conachi şi Tragedia lui Lentor. *Viaţa Romănească*, Iaşi, 1906, An. I. Vol. III, p. 333—339.

170. — Dela cogresul didactic. Problemele organizaţiei şcoalei secundare. Bucureşti, 1906. [După Adamescu, Contr. la bibl rom. I, p. 162].

171. — Eugen Lovinescu. Paşi pe nisip. Vol. I-II. Rec. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1906, An. XL, p. 990—992.

172. — Chestia Seminarului Pedagogic. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1906, An. II, p. 505—506.

173. — Glose pedagogice, IV. Un argument pentru diferențierea școalei primare. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1906, An. II, p. 124—128.

174. — Glose pedagogice, V. Pedagogie militărească. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1906, An. II, p. 190—197.

175. — Istoriografie literară. Pomp. Eliade, De l'influence française sur l'esprit public en Roumanie, 1898; Histoire de l'esprit public en Roumanie au dix-neuvième siècle, Vol. I. 1905, Rec. *Convorbiri Literare*, București, 1906, An. XL, p. 185—192, 778—795.

176. — La Istroromâni [Notiță bibliografică]. *Luceafărul*, Budapesta, 1906, An. V, p. 183.

177. — N. Nicoleanu, V. Cârlova, C. Stamati, Poezii și proză. Publicație îngrijită de G. Bogdan-Duică, București, ed. Minerva, 1906, in-8°, 356 p.

178. — Notiță despre Iancu Văcărescu [relativă la nașterea lui]. *Convorbiri Literare*, București, 1906, An. XL, p. 389—391.

179. — O istorie a Românilor. [N. Iorga, Geschichte des rumänichen Volkes]. *Convorbiri Literare*, București, 1906, An. XL, p. 94—95.

180. — Relativ la metodica limbii române, III. O carte pentru clasa VIII [P. V. Haneș, Istoria limbii române și literatura românească veche]. *Revista Generală a Invățământului*. București, 1906, An. II, p. 356—363.

181. — Scrisori de Grigorie Alexandrescu, *Viața Românească*, Iași, 1906, An. I, Vol. III, p. 10—23, 186—199. [Va urma, dar n'a mai urmat].

182. — Scrisori din București, I. Câteva momente din istoria salonului românesc. *Luceafărul*, Budapesta, 1906, An. V, p. 209—214.

183. — Scrisori din București, II. Fapte culturale. *Luceafărul*, Budapesta, 1906, An. V, p. 252—254.

184. — Scrisori din București, III. [Diverse comentarii]. *Luceafărul*, Budapesta, 1906, An. V, p. 389—391.

185. — Scrisori din București, IV. Un scandal în artă. *Luceafărul*, Budapesta, 1906, An. V, p. 414—416.

186. — Scrisori din București, V. Poetul soarelui [V. Alecsandri]. *Luceafărul*, Budapesta, 1906, An. V, p. 459—462.

187. — Seminarul Pedagogic. *Sămănătorul*, București, 1906, An. V, p. 385—388, 431—434.

188. — Un colaborator al Curierului Românesc: Teodor Diamant. *Viața Românească*, Iași, 1906, An. I, Vol. II, p. 233—239.

189. — Un episod din viața teatrului românesc. *Sămănătorul*, București, 1906, An. V, p. 409—413.

190. — Un poet moldovean perdut [N. Dimachi]. *Viața Românească*, Iași, 1906, An. I, Vol. I. p. 403—412.

191. — Un roman de Ion Ghica, *Sămănătorul*, București, 1906, An. V, p. 325—326.

192. — Un sonet de Gheorghe Chițu. *Sămănătorul*, București, 1906, An. V, p. 344—345.

193. — Vom Amboss [de Regina Elisabeta]. Rec. *Luceafărul*, Badapesta, 1906, An. V, p. 343—345.

1907.

194. — „Aevea“ de I. B. Hétrat. Rec. *Luceafàrul*, Sibiu, 1907, An. VI, p. 488—490.

195. — Carte completă (sic) pentru clasa I-a de Petru Haneş. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. III, p. 60—66.

196. — Cărţile de citire oficiale. *Noua Revistă Română*, Bucureşti, 1907, An. VI, p. 79.

197. — Chestiuni de igienă şcolară. (Al doilea congres internaţional de igienă şcolară; Tutunul elevilor; Policlinica şcolară; Excursii; Din Belgia; Despre coloniile de vacanţă). *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. II, p. 707—708.

198. — Disertaţiile absolvenţilor. (O experienţă streină). *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. III, p. 36—38.

199. — I. Chiriţescu, Ostaşul; Dr. Teodor Vogt, Jarbuch des Vereins für wissenschaftliche Pädagogie, Bd. 38. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. II, p. 587—590.

200. — Idei şi fapte. [Cronică despre chestiuni diverse de învăţământ din Franţa, Germania, Ungaria, Japonia, România]. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. II, p. 499—500, 542—556, 651—660, 730—735.

201. — Idei şi fapte pedagogice. [Scurte însemnări din diferite ţări]. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. III, p. 52—56, 59, 111—114, 115, 117, 209, 292, 301, 369—370, 372, 377, 460—462, 464—466, 528—529, 534, 539—541, 544—547, 623 - 624, 627, 707.

202. — Indărăt spre şcoală. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. III, p. 244—251.

203. — Iulius Baumann, Welt und Lebensansicht, Gotha, 1906; Dr. Paul Cohn, Das Bildungswessen in den Vereinigten Staaten von Nordamerika, Wien, 1906; G. Murnu, Omer: Iliada (trad.), Budapesta, f. a. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907. An. II, p. 512.

204. — Karl Roller, Hausaufgaben und höhere Schulen. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. III, p. 389—391.

205. — Notiţe igienice [de igienă şcolară]. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. III. p. 40—42.

206. — Păreri despre Abecedar. Bucureşti, Tip. Carol Göbl, 1907, in-8°, 61 p.

207. — Reforma Invăţământului secundar în Italia. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti. 1907. An. III, p. 313—316.

208. — Reforma programelor liceale. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1907, An. III, p. 153—159.

209. — Sabba Ştefănescu, Cuvântare rostită în adunarea deputaţilor . . . Bucureşti, 1907; G. S. Petrow, Schule und Leben, Riga, 1906; Dr. H. Vai-

hinger, Die Philosophie in der Staatsprüfung, Berlin, 1906. Rec. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1907, An. II, p. 744—751.

210. — Scrisori din București, VI. Dislocări literare. *Luceafărul*, Sibiu, 1907, An. VI, p. 15—18.

211. — Scrisori din București, VII. Cum se face știință, câteodată, *Luceafărul*, Sibiu, 1907, An. VI, p. 44—48.

212. — Scrisori din București, VIII. Convorbiri Literare. Colaboratorii noi. *Luceafărul*, Sibiu, 1907, An. VI, p. 77—80.

213. — Scrisori din București, IX. Un poet nou [P. Cerna]. *Luceafărul*, Sibiu, 1907, An. VI, p. 108—110.

214. — Sociologia școalei secundare. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1907, An. III, p. 77—80.

215. — St. O. Iosif, Zorile. Rec. *Convorbiri Literare*, București, 1907, An. XLI, p. 1250—1251.

216. — Trei romane de Duiliu Zamfirescu. Rec. *Luceafărul*, Sibiu, 1907, An. VI, p. 191—195.

1908.

217. — Abecedare nemțești. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1908, An. IV, p. 295—301.

218. — Bacalaureatul [în Austria]. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1908, An. IV, p. 74.

219. — Biblioteca liceală. [Se dă drept pildă catalogul bibliotecii pe clase a liceului din Brașov]. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1908, An. III, p. 515.

220. — Cărțile de cetire de curs primar. [Se publică rapoartele Comisiei, din care a făcut și G. B. D. parte, asupra cărților de citire de G. Coșbuc, G. A. Dima, G. N. Costescu și G. Stoenescu pentru cl. II, III, IV; P. Dulfu, Gh. Chelaru și Dima Cristescu cl. II-a; Const. Stan și G. Simionescu, cl. III-a și IV-a; St. Negulescu, Gr. Teodosiu și G. D. Scraba, cl. IV-a]. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1908, An. IV, p. 3—14.

221. — Cărți din școalele catolice. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1908, An. III, p. 548—550.

222. — Congresul profesorilor de limbi clasice și moderne. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1908, An. IV, p. 475—485.

223. — Corespondență din București. Cursurile universitare de vară dela Iași. T. Robeanu. *Luceafărul*, Sibiu, 1908, An. VII, p. 554—556.

224. — Dela congresul profesorilor de istorie. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1908, An. IV, p. 139—142. (Semnat D).

225. — Deutsche Kunsterziehung von V. G. Teubner. Rec. *Revista Generală a Invățământului*, București, 1908, An. IV, p. 549—552.

226. — Discuția programelor școalelor secundare. *Revista Generală a Invățământulni*, București, 1908, An. III, p. 719—721.

227. — Discuția programelor de curs secundar. I Programa

de limba română, II Programa de limba germană, VI Programa de logică şi psihologie. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. IV, p. 14—20, 29—33.

228. — Dr. I. Stroia, C. Lepădat şi I. Crişan, Abecedar pentru anul prim de şcoală. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. III, p. 467.

229. — Dr. Iulius Ziehen, Uber die Verbindung der sprachlichen mit der sachlichen Belehrung. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. III, p. 630—632.

230. — Dr. Paul Goldscheider, Lesestücke und Schrift-Werke im deutschen Unterricht. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. III, p. 470—472.

231. — Economia naţională şi desemnul în şcoala primară. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. IV, p. 202—205.

232. — Helene Simon, Schule und Brot. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. III, p. 391—392.

233. — Idei şi fapte. [Diverse ştiri pedagogice din ţară şi străinătate]. *Revista Generală a Invaţământului*, Bucureşti, 1908—1909, An. IV, p. 149—152, 305—306, 385—387, 389—391, 462—470, 536—537, 542—543, 787—791. (Semnate D.)

234. — Indreptări la „Indreptarea învăţământului". *Revista Generala a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. IV, p. 528—530.

235. — Inspectori şi revizori. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. IV, p. 214—217.

236. — Invăţământul primar în Bucureşti. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. IV, p. 518—521. (Semnat D.)

237. — Ioan Săndulescu. Poezia lirică din timpul războiului pentru neatârnare 1877—1878. Cu o prefaţă de Gh. Bogdan-Duică. Bucureşti, C. Sfetea, 1908, in-8°, 230 p.

238. — Konrad Eidam, Das erste Schuljahr. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. IV, p. 471.

239. — O reformă în Universitate. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. IV, p. 166—170.

240. — O ticăloşie mare. [Impotriva învăţământului mnemotechnic]. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. IV, p. 71—72.

241. — Reforma şcoalei secundare. (Relativ la ideile d-lui prof. Dr. V. Babeş). *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1908, An. III, p. 473—481.

1909.

242. — Abecedarul Domnului I. Movilă. [Partea din Raportul Comisiei de examinare a Abecedarelor care priveşte acest autor]. Rec. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1909, An. IV, p. 690—691.

243. — Amintiri literare. George Panu, Amintiri dela Junimea din Jaşi. Vol. I. Rec. *Luceafărul*, Sibiu, 1909, An. VIII, p. 417—429.

244. — „Apus de soare". [Extras din conferinţa ţinută la Societatea femeilor române]. Rec. *Sămănătorul,* Bucureşti, 1909, An. VIII, p. 163—167.

245. — Cele două abecedare. Lămuriri şi răspunsuri. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. IV, p. 659—666.

246. — Corespondenţă din Bucureşti. „Carmen Saeculare" şi „Apus de soare". *Luceafărul,* Sibiu, 1909, An. VIII, p. 110—112.

247. — Corespondenţă din Bucureşti. Mărul; Ultimul vlăstar; Ion Dragoslav; Izabela Sadoveanu. Rec. *Luceafărul,* Sibiu, 1909, An. VIII, p. 12—15.

248. — Corespondenţă din Bucureşti. Sanda de Al. G. Florescu. *Luceafărul,* Sibiu, 1909, An. VIII, p. 35—37.

249. — Cronică teatrală. Răzvan şi Vidra de B. P. Haşdeu. *Luceafărul,* Sibiu, 1909, An. VIII, p. 556—558.

250. — Două volume de versuri [al Nataliei Iosif-Negru şi al Mariei Mavrodin]. Rec. *Luceafărul,* Sibiu, 1909, An. VIII, p. 186.

251. — Dr. Johannes Richter, Die Entwicklung des kunstzieherischen Gedankens. Rec. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. V, p. 309—310.

252. — G. Asachi, Poezii. Rec. *Luceafărul,* Sibiu, 1909, An. VIII, p. 159—161.

253. — G. Ibrăileanu, Spiritul critic în cultura românească. Rec. *Luceafărul,* Sibiu, 1909, An. VIII, p. 535—536.

254. — Idei relative la chestiuni de învăţământ. Cl. I. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. IV, p. 728—730.

255. — Lucrări practice de ştiinţe. Extinderea unei experienţe pedagogice. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. V, p. 82—85.

256. — Monopolul cărţilor didactice. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. IV, p. 764—765.

257. — Natalia Iosif-Negru, O primăvară; Maria Mavrodin, Poesii. Rec. *Ramuri,* Craiova, 1909, An. IV, p. 177—179.

258. — Notiţă personală. [O privire retrospectivă asupra activităţii pedagogice a autorului]. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. IV, p. 631—632.

259. — O vacanţă bine întrebuinţată. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. IV, p. 387—388.

260. — Pedagogia experimentală şi abecedarele româneşti din 1908. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. IV, p. 716—727; 1910, An. V, p. 3—14, 77—81.

261. — Postscript [la articolul „Conferinţele didactice" ale lui Dima Cristescu]. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. IV, p. 656—657.

262. — Prof. W. Wetekamp, Selbstätigung und Schafensfreude in Erziehung und Unterricht. Rec. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1909, An. IV, p. 710—712.

263. — Psihologi moderni despre cuvintele normale. *Revista Generală a Invăţământ-*

tului, Bucureşti, 1909, An. V, p. 15—23.

264. — Teatrul Naţional (despre Corbii de Becque, Avarul de Molière şi Portofoliul de Mirbeau). *Luceafărul*, Sibiu, 1909, An. VIII, p. 537.

265. — Teatrul Naţional. (Despre Pământ de Mihail Polizu-Micşuneşti). *Luceafărul*, Sibiu, 1909, An. VIII, p. 563—564.

266. — Un filosof despre cuvintele normale. [Dr. Paul Barth]. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1909, An. V, p. 81.

1910.

267. — A. Stavri, Luminişuri. Rec. *Ramuri*, Craiova, 1910, An. V, p. 73—79.

268. — Abecedarul. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1910, An. VI, p. 337—339.

269. — Al. Russo, Scrieri. Cu o prefaţă de G. Bogdan-Duică. Bucureşti, Minerva, 1910, in-8°, XII+252 p.

270. — „Caleidoscopul" lui A. Mirea. Rec. *Ramuri*, Craiova, 1910, An. V, p. 25—30, 99—103.

271. — Cometa [de Anghel şi Iosif]. *Ramuri*, Craiova, 1910, An. V, p. 4—9.

272. — Cronica teatrală. Electra de Sofocle. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 123—126.

273. — Cronica teatrală. Electra de Sofocle şi Chinul de A. D. Florescu. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 145—146.

274. — Cronica teatrală. [Modelul de H. Bataille]. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 518—519.

275. — Cronica teatrală. Prostul de Fulda şi Revizorul de Gogol. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 94—95.

276. — Cronica teatrală. [Punctul negru de Kadelburg şi Presber şi Judecătorul din Zalamea de Calderon]. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 542—543.

277. — Cronica teatrală. Regele Lear de Shakespeare. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 564—567.

278. — Cronica teatrală. Sirena de Z. Bârsan. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 201—202.

279. — Cronica teatrală. Viforul de B. St. Delavrancea. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 22—24.

280. — Dări de seamă. Poetae minores: Oreste, În umbra iubirii; A. de Hertz, Noaptea învierii. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 175—176.

281. — G. Harry, Maurice Maeterlink. Rec. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 176—177.

282. — Poetul P. Cerna. *Luceafărul*, Sibiu, 1910, An. IX, p. 42—46.

283. — Şcoala normală cum este şi cum trebue să fie. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1910, An. XLIV, p. 901—918, 1008—1016; 1911, An, XLV, p. 48—58, 193—204, 322—330, 569—579, 771—784; 1914, An. XLVIII, p. 142—148, 389—399, [„Va urma", dar n'a mai urmat].

284. — Un orar în experienţă. *Revista Generală a Invăţământului*, Bucureşti, 1910, An. VI, p. 160—171.

1911.

285. — Cronică teatrală. [Biruinţa de A. de Herz; De ziua

mamei de M. Sadoveanu; Inşiră-te Mărgărite de V. Eftimiu şi Păr de lup de C. Rădulescu-Motru]. *Luceafărul,* Sibiu, 1911, An. X, p. 141—142.

286. — Cronica teatrală. Zile de sărbătoare de Carlo Bertolozzi; Bestia de G. Diamandi; Luceafărul de B. Delavrancea. *Luceafărul,* Sibiu, 1911, An. X, p. 39—40.

287. — Italia zilelor noastre. *Flacăra,* Bucureşti, 1911, An. I, p. 55—56, 63—64.

288. — Liceele şi gimnaziile în anul şcolar 1910—1911. *Noua Revistă Română,* Bucureşti, 1911, An. X, p. 249.

289. — Liceul „Mihai Viteazul". Un raport. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1911, An. XLV, p. 1252—1274, 1331—1341.

290. — Literatura bulgară. *Flacăra,* Bucureşti, 1911, An. I, p. 80.

291. — Şcoala normală bulgară. *Vremea Nouă,* Galaţi, 1911, An. I, Nr. 5, p. 4—6.

292. — Teoria abecedarului. *Revista Generală a Invăţământului,* Bucureşti, 1911, An. VII, p. 37—43. [„Va urma", dar n'a mai urmat].

1912.

293. — Calendarul lui Heine. *Flacăra,* Bucureşti, 1912, An. I, p. 191.

294. — Cei din urmă. [Despre lucrările ultime ale lui Dimitrie Asachi, Al. Donici, Haşdeu]. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1912, An. XLVI, p. 517—522.

295. — Ovreii. Teoria lui Werner Sombart. *Luceafărul,* Sibiu, 1912, An. XI, p. 229—232.

296. — Walter Friedensburg, Camillo Cavour. Rec. *Luceafărul,* Sibiu, 1912, An. XI, p. 94—97.

1913.

297. — Literatura politică. [Despre Graf Sternberg, Im Wechsel der Zeiten, Berlin, 1912, 2 Vol.]. Rec. *Românismul,* Bucureşti, 1913, An. I, p. 37—40.

298. — Alexie Procopovici. In contra utracvismului; Anuarul societăţii meseriaşilor din Blaj. Rec. *Românismul,* Bucureşti, 1913, An. I, p. 221—222.

299. — Chestiunea sârbească. *Românismul,* Bucureşti, 1913, An. I, p. 27—31.

300. — Energie în Bucovina. *Românismul,* Bucureşti, 1913, An. I, p. 136—144.

301. — Grigore Alexandrescu. [Conferinţă]. *Luceafărul,* Sibiu, 1913, An. XII, p. 119—123.

302. — Legea electorală din Ungaria. *Românismul,* Bucureşti, 1913, An. I. p. 14—18.

303. — Ludwig von Cséri, Ungarn in Weltkrieg; Spectator Italus, Der italienische Irredentismus. Rec. *Românismul,* Bucureşti, 1913, An. I, p. 157—158.

304. — Ovreii pământeni şi subpământeni. Discurs ţinut în ziua de 10 Nov. 1913 la întrunirea „Ligei Culturale" din sala Dacia. Bucureşti, Flacăra, 1913, în-16°, 87 p.

305. — Românii şi Ovreii. Bucureşti, Tip. Românească, 1913, in-8°, 255 p.

306. — Tratativele cu Rutenii. *Românismul,* Bucureşti, 1913, An. I, p. 202—203.

307. — Un comitat ungu-

resc de model. *Românismul*, Bucureşti, 1913, An. I, p. 167—170.

1914.

308. — Chestiuni internaţionale. [In legătură cu H. v. Bülow, Deutsche Politik şi Stenographisches Protokoll, Delegation des Reichsrates, XLVIII Session]. *Românismul*, Bucureşti, 1914, An. I, p. 361—372.

309. — Dr. M. Feiegenschmidt, Deutschlands Orientpolitik im ersten Reichsjahrzehnten, 1870—1880. Rec. *Românismul*, Bucureşti, 1914, An. I p. 356—359.

310. — Politica Ligii Culturale. Raportul secretarului general. Bucureşti, Tip. Românească, 1914, in-8°, 32 p.

311. — Rutenii din Ungaria şi procesul din Sighet. *Românismul*, Bucureşti, 1914, An. I, p. 406—409.

1915.

312. — Intre sat şi oraş. *Vremea Nouă*, Bucureşti, 1915, An. VI, p. 4.

313. — Iulia C. Gheorghiu, Metoda raţională pentru educaţia copiilor mici dela 2—6 ani. Piatra Neamţ, f. a. Raport. *Analele Academiei Române*. Bucureşti, 1915—1916. Seria II, Tom. XXXVIII, Partea administrativă şi desbaterile, p. 2:6—227.

314. — Orarul antemeridian în gimnazii şi licee. Bucureşti, 1915. [După Adamescu, Contr. la bibl. rom. I, p. 162].

315. — Un dascăl din vremea veche. [I. Alboteanu]. *Vremea Nouă*, Bucureşti, 1915, An. VI, Nr. 1—2.

1916.

316. — Arhiducele Franz Ferdinand. *Noua Revistă Română*, Bucureşti, 1916, An. XLVII p. 334—335.

317. — Broşura D-lui I. Slavici. [Politica naţională română]. *Noua Revistă Română*, Bucureşti, 1916, An. XVII, p. 317—318.

318. — Chestiuni austro-germane (I Mobilizarea catolică spre orient, II Idea autonomiei naţionale). *Noua Revistă Română*, Bucureşti, 1916, An. XVIII, p. 59 - 60.

319. — Filosoful R. Eucken. *Tribuna*, Bucureşti, 1916, An. II, p. 221—223.

320. — O nouă revistă şcolară. *Vremea Nouă*, Bucureşti, 1916, An. VI. Nr. 6—7.

1919.

321. — Despre Alexandru Vlahuţă. *Patria*, Cluj, 1919, An. I, Nr. 235—236.

321-a. — Despre Elena Alecsandri (mama poetului). *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1919, An. LI, p. 229—246.

322. — Despre Vasile Alecsandri. Anul naşterii. *Viaţa Nouă*, Iaşi, 1919, An. XIV, Nr. 1.

1920.

323. — Autonomia Bisericei Ortodoxe. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Febr. 15, An. 83, Nr. 30, p. 1.

324. — Constantin Stamati. (Material bibliografic). *Transilvania*, Sibiu, 1920, An. LI, p. 169—173.

25. — „Curentul nou“. [Com-

bate părerea lui H. Sanielevici, care susţine despre mai mulţi scriitori români că ar fi de origine evreiască]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Martie 21, An. 83, Nr. 58, p. 1; Mart. 23, Nr. 59, p. 1.

326. — Din Bucovina care a fost. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Ian. 20, An. 83, Nr. 11, p. 1—2.

327. — Din istoria censurei. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Apr. 22, An. 83, Nr. 81, p. 2; — Apr. 24, Nr. 83, p. 2; Mai 1, Nr. 89, p. 2; Mai 5, Nr. 93, p. 2.

328. — Două legende: I. Ştefan cel Mare şi Mamă-sa, II. Hoţii lui Ţepeş. *Cele trei Crişuri*, Oradea, 1920, An. I, Nr. 9, p. 18—19.

329. — Elena Negri. *Patria*, Cluj, 1920, Ian. 6, An. II, p. 2.

330. — Firdusi, poetul persan şi Coşbuc, *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Febr. 11, An. 83, Nr. 27, p. 1.

331. — Fragment ovreiesc. [Alianţa izraelită universală a lui N. Leven]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Febr. 5, An. 83, Nr. 23, p. 2; Febr. 7, Nr. 25, p. 2; Febr. 28, Nr. 26, p. 2; Mart. 28, Nr. 64, p. 3; Aprilie 2, Nr. 68, p. 1.

332. — Ioan Maiorescu. O scrieră uitată. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Apr. 14, An. 83, Nr. 75, p. 3; Mai 15, Nr. 97, p. 2.

333. — M. Paşcanu, Moartea Cleopatrei. Rec. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Apr. 17, An. 83, Nr. 77, p. 1, 4; Apr. 21, Nr. 8, p. 1.

334. — Mihail Cogălniceanu şi dăscălimea. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Mart. 26, An. 83, Nr. 62, p. 1.

335. — Mitropolitul Primat. [Activitatea ce-l aşteaptă pe I. P. S. S. Miron Cristea]. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Ian. 13, An. 83, Nr. 6, p. 1; Ian. 24, Nr. 13. p. 1.

336. — N. Cartojan, Anuarul gimnaziului I. Maiorescu din Giurgiu. Bucureşti, 1919. Rec. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Febr. 6, An. 83, Nr. 24, p. 1.

337. — Traian-Amos Pinteru, Vetera et nova. Beiuş, 1920; Z. Sandu, Insemnări din zorii învierii naţionale. Sibiu, 1919. Rec. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Mart. 24, An. 83, Nr. 50, p. 1.

338. — Unificarea învăţământului universitar. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Mart. 16, An. 83, Nr. 53, p. 1.

339. — Valeriu Bora, Visează pământul. Orăştie, 1920. Rec. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Apr. 2, An. 83, Nr. 67, p. 1.

340. — Victor Păcală, Monografia comunei Răşinariu. Sibiu, 1915. Rec. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1920 Febr. 27, An. 83, Nr. 38, p. 1.

1921.

341. — Despre Costache Rolla, cumnatul lui V. Alexandri. *Transilvania*, Sibiu, 1921, An. LII, p. 799—813.

342. — Diplomaţia şi politica externă a României. Cluj, Ardealul, 1921, in-8°, 26 p.

343. — Discurs la mesaj. [Ideologia Partidului Ţărănesc şi a celorlalte partide]. Bucu-

reşti, Tip. Statului, 1921, in-8°, 12 p.

344. — Istoria împroprietăririi. Câteva documente. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1921 Iunie 22, An. LXXXIV, Nr. 132, p. 1—2; Iunie 24, Nr. 133, p. 1—2; Iulie 7, Nr. 145, p. 1—2.

345. — Istoria ţărănismului. Vol. I. Viaţa şi opera întâiului ţărănist român, Ion Ionescu dela Brad (1818—1891). Craiova, Ramuri, 1921, in-8°, 149 p.

346. — Mihail Anagnosti. (In: Lui Nicolae Iorga Omagiu. Craiova, Ramuri, 1921, in-8°, p. 45—49).

347. — O corespondenţă de gazetă, de acum 145 ani despre vlădica Grigore Maior. *Cultura Creştină*, Blaj, 1921, An. X, p. 343—344.

348. — Poetul G. Crupenschi. *Transilvania*, Sibiu, 1921, An. LII, p. 74.

349. — Titu Liviu Maiorescu. Discurs de recepţiune la intrarea în Academia Română, rostit la 25 Mai 1921, cu răspuns de Sextil Puşcariu. Bucureşti, Academia Română, 1921, in-8°, 37 p. (Academia Română, Discursuri de recepţiune, LI).

350. — Tudor Vladimirescu. *Patria*, Cluj, 1921 Martie 15, An. III. Nr. 55, p. 2—3.

351. — Un adversar al lui V. Alexandri: Constantin Jorescu. *Gândirea*, 1921, An. I, p. 246.

352. — Vasile Alexandri şi Edouard Grenier. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1921, An. LIII, p. 438—444.

353. — Vasile Alexandri şi Maria Movilă. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1921, An. LIII, p. 728—737.

1922.

354. — Densuşianu Ovid, Literatura română modernă. Volumul I—II. Bucureşti, Tip. „Alcalay", 1920—1921, in-8°, VI+188 p. (I) 205 p. (II) Rec. *Dacoromania*, Cluj, 1921—1922, An. II, p. 724—727.

355. — Despre Vasile Alexandri. Intâia călătorie la Constantinopol. *Viaţa Românească*, Iaşi, 1922, An. XIV, Vol. XIV, p. 41—53.

356. Despre Vasile Alexandri. Un traducător ungur [Ács Károly]. *Ramuri*, Craiova, 1922, An. XVI, p. 433—437.

357. — Maramureşul în anul 1812. *Ramuri*, Craiova, 1922, An. XVI, p. 401—403.

358. — Scopuri [în legătură cu Societatea Academică Petru Maior]. *Lumea Universitară*, Cluj, 1922, An. I, Nr. 2—3, p. 19—20.

359. — Studii mărunte despre G. Coşbuc. *Ramuri*, Craiova, 1922, An. XVI, p. 476—477, 493—494, 539—542, 621—622.

360. — Un culegător de poezie populară: Martin Samuel Möckesch. *Gândirea*, Cluj, 1921—1922, An. I, p. 332.

361. — Vasile Alexandri. Admiratorii şi detractorii. Bucureşti, Cartea Românească, 1922, in-8°, p. 327—355. (Extras din Analele Academiei Române, Desbateri, 1920—1921, Seria II, Tom. XLI).

1923.

362. — Biserica Ortodoxă. [Sinodul Eparhiei Clujului în 1923]. *Poporul Român*, Cluj, 1923, Apr. 22, An. I, Nr. 7, p. 2.

363. — C. Rădulescu—Motru.

Flacăra, Bucureşti, 1923, An. VIII, p. 201.

364. — Dinasticismul [lui Eminescu]. *Poporul Român,* Cluj, 1923, Apr. 8, An. I, Nr. 5, p. 1—2.

365. — G. Asachi şi O. Minzoni. *Gândirea,* Bucureşti, 1922—1923, An. II, p. 95.

366. — Istoria literaturii române moderne. Intâii poeţi munleni. Lecţiuni. Cluj, Ardealul, 1923, in-8°. 318 p.

367. — Mihail Sadoveanu, Poezia populară. Discurs de recepţie la intrarea în Academie rostit la 9 Iunie 1923. Cu răspuns de G. Bogdan-Duică. Bucureşti, Cultura Naţională, 1923, in-8°, 36 p. (Academia Română. Discursuri de recepţiune, LVI).

368. — Notes-ul de însemnări al lui Simion Bărnuţiu, 1849—1863. *Anuarul Institutului de Istorie Naţională,* Cluj, 1923, An. II, p. 205—232.

369. — Octavian Goga, Coşbuc. Discurs de primire în Academia Română rostit în şedinţa solemnă la 30 Maiu 1923 . . . cu răspuns de G. Bogdan-Duică. Bucureşti, Cultura Naţională, 1923, in-8°, 53 p. (Academia Română, Discursuri de recepţiune, LIV). [Şi] *Ţara Noastră,* Cluj, 1923, An. IV, p. 689—708.

370. — Petrache Poenaru şi I. Eliade Rădulescu: Gheorghe Lazăr. Cu o introducere de G. Bogdan Duică. [Bucureşti,] Cultura Naţională, 1923, in-8°, 95 p. (Colecţia: Cartea cea bună).

371. — Poporul român din Ardeal, concetăţenii evrei şi studenţimea. *Poporul Român,* Cluj, 1923, Apr. 15, An. I, Nr. 6, p. 1—2.

372. — Poporul român şi minorităţile naţionale. *Poporul Român,* Cluj, 1923 Mart. 15, An. I, Nr. 2, p. 1—2.

373. — Primul amor al lui Eminescu.Conferinţă. *Infrăţirea,* Cluj, 1923 Febr. 14, An. III, Nr. 726, p. 1—2.

374. — Raport asupra activităţii ştiinţifice a d-lui C. Rădulescu-Motru, ales membru al Academiei. *Academia Română, Anale.,* Bucureşti, Şed. 1922—1923, Tom. XLIII, p. 124-126.

375. — Teodor Burada, Istoria Teatrului în Moldova. Vol. II. Raport la Academia Română pentru premiul G. C. Angelescu. *Academia Română, Anale,* Bucureşti, Şed. 1922—1923, Tom. XLIII, p. 171—172.

376. — Ziua deşteptării. [Reflexii asupra zilei de 3/15 Mai 1848]. *Poporul Român,* Cluj, 1923 Mai 20, An. I, Nr. 11, p. 1.

1924.

377. — Avram Iancu şi Epifania Şuluţiu. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 518.

378. — E. Lovinescu, Istoria civilizaţiei române moderne. Rec. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 619—620.

379. — Eminesciane. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I. p. 538.

380.— Eminescu în Ardeal. Conferinţă. *Aurora,* Bucureşti, 1924, Nov. 14, An. IV, Nr. 921, p. 1.

381. — Gheorghe Lazăr. Bucureşti, Cultura Naţională, 1924, in-8°, 163 p. (Extras din Acad. Rom. Mem. Secţ. Lit., Ser, III, Tom. I, Mem. 6).

382. — I. G. Bibicescu. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 107.

383. — Kant şi Cipariu. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 66.

384. — Mihail Eminescu, Poezii. Publicate şi adnotate de G. Bogdan-Duică. [Bucureşti], Cultura Naţională, [1924], in-16°, 247 p.

385. — Multe şi mărunte despre Eminescu. *Viaţa Românească,* Iaşi, 1924, An. XVI, Vol. LIX, p. 52–54, 153–156; Vol. LX, p. 383–393; 1925, An. XVII, Vol. LXI, p. 80—83.

386. — Pădurile moţilor şi Avram Iancu. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 384—387.

387. — Romanizarea Clujului. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 404.

388.— Sâmboteanca? *Archivele Olteniei,* Craiova, 1924, An. III, p. 250.

389. — Silviu Dragomir, Avram Iancu. Rec. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 581.

390. — Simion Bărnuţiu. Cu prilejul aniversării a 60-a a morţii sale. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1924, An. LVI, p. 432–436.

391. — Simion Bărnuţiu, Românii şi Ungurii. Discurs rostit în catedrala Blajului 2/14 Maiu, 1848. Cu introducere şi comentar de G. Bogdan-Duică. Cluj, S. Bornemisa, 1924, in-8°, 72 p.

392. — Teologii români dela Ungvár. *Transilvania,* Sibiu, 1924, An. LV, p. 129.

393. — Titu Maiorescu şi Mihail Eminescu. (Documente din Blaj). *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 304—305.

394. — Un basarabean dela 1881. P. Sîrcu. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1924, An. I, p. 398—399.

395.— Viaţa şi ideile lui Simion Bărnuţiu. Bucureşti, Cultura Naţională, 1924, in-8°, 244 p. (Academia Română, Studii şi Cercetări, VIII).

396. — Viaţa şi opera lui Gheorghe Lazăr. Bucureşti, Jockey-Club, 1924, in-8°, 356 p. (Cu G. Popa-Liseanu).

1925.

397. — B. P. Hajdău. (Ceva despre piesele lui). *Cele trei Crişuri,* Oradea, 1925, An. VIII, p. 130–131.

398. — Curioasă notiţă medicală. (Andreas Wolf în Iaşi şi Sibiu). *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 399.

399. — Despre „Luceafărul" lui Eminescu. Braşov, A. Mureşianu, 1925, in-4°, 40 p. (Extras din Anuarul-Almanah jubilar al Liceului A. Şaguna, Braşov, 1925). Adaus de Idem. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 501—502.

400. — Despre Simeon Bărnuţiu. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 581.

401. — Drouhet Ch., Vasile Alecsandri şi scriitorii francezi. Bucureşti, „Cultura Naţională", 1924. Rec. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 402—404, 429—431, 449—450, 482.

402. — Eminescu la Berlin. *Flamura,* Craiova, 1925 Iunie, Nr. 6, p. 179.

403. — Ilarie Chendi. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 90.

404. — Istoriografia literară română. N. Iorga. *Viaţa Românească.* Iaşi, 1925, An. XVII,

Vol. LXI, p. 354—366; Vol. LXII, p. 31—44, 222—239; Vol. LXIII, p. 76-100.

405. — M. Eminescu şi V. Micle. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 109.

406. — Multe şi mărunte despre Eminescu. *Cosinzeana,* Cluj, 1925, An. IX, p. 307—308; *Transilvania,* Sibiu, 1925, An. 56, p. 264—270; *Viața Românească,* Iaşi, 1925, An. XVII, p. 80—83.

407. — Multe şi mărunte despre Eminescu. Eminescu la Teatrul Naţional. *Mişcarea Literară,* Bucureşti, 1925, Oct. 3, An. II, Nr. 47, p. 1.

408. — N. Cartojan, Alexandria în literatura românească. Bucureşti, 1922. Un adaos de G. Bogdan-Duică. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 379—381.

409. — O scrisoare a lui V. Alecsandri. *Transilvania,* Sibiu, 1925, An. LVI, p. 134—135.

410. — Poezie populară. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 311—312.

411. — Şi iarăşi şi iarăşi Eminescu. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II. p. 231—232.

412. — Tache Papahagi, Cercetări în Munţii Apuseni. *Grai şi Suflet,* Bucureşti, 1925, Vol. II, Fasc. 1, p. 22—89. Rec. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 356-357.

413. — Titu Maiorescu şi Galilei. II. B. P. Hajdău la a. 1861. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1925, An. II, p. 447.

1926.

414. — Amintiri [despre debutul literar al autorului]. *Salonul Literar,* Arad, 1926, An I, Nr. 12, p. 1.

415. — Avram Iancu. (Un document dela Axente Severu). *Transilvania,* Sibiu, 1926, An. 57, p. 184-187.

416. — Carte de citire pentru clasa a IV-a primară. Bucureşti, „Universala", 1926, in-8⁰, 407 p. (Cu Spiridon Popescu, T. A. Bădărău şi Ilie Lupu).

417. — Despre M. Eminescu. Conferinţă. *Cosinzeana,* Cluj, 1926, An. X, p. 58—59.

418. — Două notiţe biografice. Ioan Prale—Ioan Rusu. *Transilvania,* Sibiu, 1926, An. 57, p. 177-178.

419. — Eminescu. Conferinţă. *Societatea de Mâine,* Cluj, 1926, An. III, p. 84.

420. — Episcopul Ioan Leményi şi Grigoriu Moldovan. (1845). Două documente. Cluj, Ardealul, 1926, in-8⁰, p. 584—610. (Extras din Anuarul Institutului de Istorie Naţională, Cluj, 1924—1925, An. III).

421. — Fragmente din Eminescu. *Cele trei Crişuri,* Oradea, 1926, An. VII, p. 91.

422. — Leca Morariu, Institutorul Creangă, Drumuri Moldovene şi Războiul Troadei după Codicele Const. Popovici (1796). Raport la Academia Română pentru premiul D. Constantinide. *Academia Română, Anale,* Bucureşti, Şed. 1925—1926, Tom. XLVI, p. 170.

423. — O gazetă din 1848. (Ştiri despre Români). *Transilvania,* Sibiu, 1926, An. LVII, p. 569—570.

424. — Omagiul Academiei [la moartea lui V. Bogrea]. *Favonius,* Craiova, 1926, An. I. Fasc. 3—6, p. 81; *Societatea de*

Mâine, Cluj, 1926, An. III, p. 627.

425. — O scrisoare dela 1848. *Transilvania,* Sibiu, 1926, An. 57, p. 71—73.

426. — Scrisoare literară [în legătură cu planul unei reviste generale de istorie literară]. *Cele trei Crişuri,* Oradea, 1926, An. VII, p. 67.

427. — Un manuscript al lui Alecu Beldiman. *Transilvania,* Sibiu, 1926, An. 57, p. 364—366, 575—576, 656.

428. — V. Alexandri în anul 1848. *Cele trei Crişuri,* Oradea, 1926, An. VII, p. 42—43.

429. — Vasile Alecsandri. Povestirea unei vieţi. Bucureşti, Cultura Naţională, 1926, in-8°, 63 p. (pl.) (Academia Română. Publicată la inaugurarea mausoleului dela Mirceşti).

1927.

430. — Adrian Maniu. Meşterul. Trei acte în versuri. 1922. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Sept. 24, An. I, Nr. 202, p. 2.

431. — Al. Vlahuţă agresivul. *Naţiunea,* Cluj, 1927, Apr. 21, An. I, Nr. 83, p. 1; Apr. 28, Nr. 85, p. 2—3.

432. — Alexandru Depărăţeanu, Grigore Vodă Domnul Moldovei. Dramă în 5 acte şi în versuri (1777). Bucureşti, Tip. C. Bolliac, 1864. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Oct. 5, An. I, Nr. 211, p. 2—3.

433. — Alexandru Lascarov-Moldovanu, In grădina lui Naş Muşat. Nuvele şi povestiri. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Oct. 18, An. I, Nr. 222, p. 2.

434. — Alte vremuri, alte cântece. O chestiune şcolară a Clujului. [Seminarul Pedagogic Universitar]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Oct. 15, An. I, Nr. 220, p. 2—3.

435. — A murit făuritorul României-Mari. [Ion I. C. Brătianu]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Nov. 25, An. I, Nr. 252, p. 1.

436. — B. P. Hajdău, Material la teoria tragedie. *Din Moldova,* Iaşi, 1862, Nr. 6, p. 81—84. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Sept. 13, An. I, Nr. 193, p. 2.

437. — Bacalaureatul. [Câteva constatări la Liceul „Gh. Bariţiu" din Cluj]. *Naţiunea,* Cluj, 1927, Oct. 8, An. I, Nr. 214, p. 2—3.

438. — Bibliografie veche. [Insemnări vechi din diferite periodice streine]. *Transilvania,* Sibiu, 1927, An. 58, p. 35—37.

439. — Biopolitică din trecut. Argumentul „Hunfalvy—Iorga"; Românii şi Saşii; Bănăţenii şi Moţii; Călătoria lui Ignate Born la 1770; Iesuitul Francisc Faching. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Oct. 9, An. I, Nr. 215, p. 2—3; Oct. 16, Nr. 221, p. 2—3; Oct. 22, Nr. 226, p. 2—3; Oct. 23, Nr. 227, p. 2—3.

440. — Broşuri ardeleneşti. Enea Hodoş, Simeon Balint. Sibiu. (Biblioteca Noastră, Nr. 58). Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Sept. 11, An. I, Nr. 192, p. 2.

441. — C. Ardeleanu, Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa. Bucureşti, Casa Şcoalelor. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Aprilie 2, An. I, Nr. 67, p. 2.

442. — Cântări naţionale şi alte diverse cântece. Arad, 1926. (Biblioteca Semănătorul). Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Febr. 6, An. I, Nr. 21, p. 2.

443. — Cercetări de făcut... [în privinţa influinţelor reciproce

literare între Ardeal şi Vechiul Regat Român]. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Mart. 24, An. I, Nr. 60, p. 2.

444. — Citind gazete vechi. Ioan C. Brătianu în Budapesta şi despre Ardeal. (1868—1871); Anatole France şi Nicolae Gane; I. C. Brătiunu şi Ardelenii; Din epoca pronunciamentului [1868]. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Mart. 10, An. I, Nr. 48, p. 1; Mai 12, Nr. 96. p. 2; Iunie 5, Nr. 115, p. 4; Iunie 7, Nr. 116, p. 2.

445. — Cultură şi literatură. Unguri şi Români. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Aug. 20, An. I, Nr. 175, p. 2—3; Aug. 21, Nr. 176, p. 2—3.

446. — Dama cu camelii de Alexandru Dumas-Fiul [la Români]. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Febr. 15, An. I, Nr. 28, p. 2—3.

447. — Dan Ciorcârdia, Răsbunarea privighetorii. Bucureşti, Cartea Românească, 1926. Rec. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Ian. 27, An. I, Nr. 13, p. 2.

448. — De-acum 130 de ani. [Inştiinţare despre revista „Vestiri filosofeşti şi moraliceşti" care trebuia să apară în 1795 la Sibiu]. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Mart. 12, An. I, Nr. 50, p. 1; Mart. 13, Nr. 51, p. 2., Mart. 16, Nr. 53, p. 1.

449. — Din Bihorul lui Alexandru Roman. (Literatura dela 1854). *Cele trei Crişuri*, Oradea, 1927, An. VIII, p. 46—48, 73—76.

450. — Din şcoala lui G. Coşbuc: Maria Botiş-Ciobanu, Poezii. Rec. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Iunie 22, An. I, Nr. 128, p. 2.

451. — Din timpul unirii [1918]. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Aprilie 1, An. I, Nr. 66, p. 1.

452. — Din trecutul Lugojului. *Banatul*, Timişoara, 1927, An. II, Nr. 2, p. 1—4.

453. — Discurs la aniversarea de o sută de ani a naşterei lui Alexandru Roman. *Cele trei Crişuri*, Oradea, 1927, An. VIII, p. 2—3.

454. — Discursul cultural al d-lui I. I. C. Brătianu. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Oct. 2, An. I, Nr. 209, p. 2—3; Oct. 4, Nr. 210, p. 2—3.

455. — Dl N. Iorga şi Maghiarii. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Mai 27, An. I, Nr. 108 p. 1—2.

456. — Două pasteluri. [De V. Alecsandri]. (Comentarii critice). *Naţiunea*, Cluj, 1927 Iul. 8, An. I, Nr. 141, p. 2—3; Iul. 9, Nr. 142, p. 2; Iul. 10, Nr. 143, p. 2.

457. — Dr. Silvia T. Bălan, Opera literară a poetului Dimitrie Anghel. Bucureşti, Cultura Naţională. Rec. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Mart. 27, An. I, Nr. 62, p. 2.

458. — Dramaturgia lui Lucian Blaga. Fapta. Inviere. Zamolxe. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Mart. 30, An. I, Nr. 64, p. 2; Iunie 2, Nr. 113, p. 2.

459. — Emanoil Bucuţa, Fuga lui Şefki. Roman. Bucureşti, Cartea Românească. Rec. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Mart. 18, An. I, Nr. 55, p. 2.

460. — Eugen Speranţă, Casa cu nalbă. 1915—1916. Roman. Bucureşti, Cartea Românească. Rec. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Aug. 23, An. I, Nr. 178, p. 2.

461. — F. Aderca, Femeia cu carnea albă. Bucureşti, Ancora, 1926. Rec. *Naţiunea*, Cluj, 1927 Ian. 19, An. I, Nr. 7, p. 2.

462. — Familia Brătianu. *Na-*

ţiunea, Cluj, 1927 Mart. 31, An. I, Nr. 65, p. 1.

463. — Francisc Jammes, Poezii alese în româneşte de I. Pillat şi N. I. Herescu. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iul. 14, An. I, Nr. 146, p. 2; August 18, Nr. 173, p. 2.

464. — G. Talaz, Soare. Râsul apei. Flori de lut. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Sept. 6, An. I, Nr. 188, p. 2–3.

465. — George Dumitrescu, Cântece pentru madona mică. Craiova. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iul. 16, An. I, Nr. 148, p. 2.

466. — I. A. Basarabescu, Un om în toată firea. Bucureşti, Socec. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iul. 3, An. I, Nr. 137, p. 2.

467. — I. C. Brătianu moralizând pe Ardeleni. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iunie 16, An. I, Nr. 123, p. 2.

468. — I. C. Vissarion, Florica. Ed. II. Bucureşti, Cartea Românească. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Aug. 28, An. I, Nr. 182, p. 2.

469. — Idealizarea pornografiei. Marcel Romanescu, Hermanosa din Corint, Povestea unei hetaire, 1927. Rec. *Floarea Soarelui,* Bucureşti, 1927, An. I, p. 318–319.

470. — Igena Floru, Nuvele. Bucureşti, Cultura Naţională. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mart. 9, An. I, Nr. 47, p. 2.

471. — Incă o aniversare: 6—18 August 1867 [data înfiinţării Academiei Române]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iunie 7, An. I, Nr. 116, p. 2—3.

472. — Ioan Alexandri. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Ian. 30, An. I, Nr. 16, p. 2; Febr. 2, Nr. 18, p. 2; Febr. 4, Nr. 19, p. 2—3.

473. — Ion Pillat, Biserica de altă dată. Poezii. Bucureşti, Cartea Românească. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mai 15, An. I, Nr. 99, p. 2—3.

474. — Ionel Teodoreanu, La Medeleni. Roman. Vol. I. Ed. II. Bucureşti, Cartea Românească. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Sept. 8, An. I, Nr. 190, p. 2.

475. — Leca Morariu, De vorbă cu stilistul I. Gorun. Cernăuţi, 1926. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Febr. 6, An. I, Nr. 21, p. 2.

476. — Luceafărul [lui Eminescu]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mai 25, An. I, Nr. 106, p. 2; Mai 26, Nr. 107, p. 2—3.

477. — Lucian Blaga, Daria. Dramă în 4 acte. Cluj, 1925. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Febr. 13, An. I, Nr. 27, p. 2; Mart. 4, Nr. 43, p. 2.

478. — Lucian Blaga, Meşterul Manole. Dramă în cinci acte. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Sept. 23, An. I, Nr. 201, p. 2–3.

479. — Lucian Blaga, Turburarea Apelor. Cluj, 1923. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Apr. 13, An. I, Nr. 76, p. 2; Apr. 14, Nr. 77, p. 2; Apr. 15, Nr. 78, p. 2.

480. — Lucreţia Petrescu, Anuţa. Comedie în patru acte. Bucureşti. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iunie 15, An. I, Nr. 122, p. 2.

481. — Multe şi mărunte despre M. Eminescu. Un amic a poetului. (In: Omagiu lui Il' Bianu. Bucureşti, Cultura Naţională, 1927, in-8°, p. 45–50).

482. — N. I. Herescu. Cartea cu lumină. Craiova, Scrisul Românesc, 1926. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mai 31, An. I, Nr. 111, p. 2.

483. — N. Petraşcu, Dimitrie C. Ollănescu (Ascanio). Bucureşti, Cultura Naţională. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iulie 1, An. I, Nr. 135, p. 2.

484. — Nicolae Tcaciuc-Albu, Cântarea României. Studiu istoric-literar. Cernăuţi. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mart. 18, An. I, Nr. 55, p. 2.

485. — Notiţe de cuprins diferit şi din diferite timpuri. I. Teatrul dela N. Filimon încoace. II. Francofilism în Blaj [1871]. III. Simpatii franceze. [O scrisoare a lui E. Picot către tinerimea română din Budapesta, 1877]. *Naţiunea,* Cluj, 1927, Sept. 25, An. I, Nr. 203, p. 2,

486. — Notiţe literare-culturale. *Transilvania,* Sibiu, 1927, An. LVIII, p. 106—107.

487. — Notiţe: I. Veit Goilel din Pojon şi Românii (1553), II. Poezia poporală (1824—1825), III. Macedo Românii [1826--1830]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Oct. 11, An. I, Nr. 216, p. 2.

488. — O aniversare fără nici o serbare. (După 60 de ani) [dela înfiinţarea societăţii „Transilvania" în Bucureşti, pentru ajutorul studenţilor români din Transilvania]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iunie 4, An. I, Nr. 114, p. 1—4.

489. — O gazetă dela 1848: „Amicul Poporului" [apărută la Budapesta]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Ian. 23, An. I, Nr. 11, p. 2—3.

490. — O surprindere în poezia română? (T. Arghezi). *Floarea Soarelui,* Bucureşti, 1927, An. I, p. 235—238; *Naţiunea,* Cluj, 1927, Dec. 25, An. I, Nr. 275, p. 3—4.

491. — Octav Minar, Caragiale. Omul şi opera. 1926. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Febr. 6, An. I, Nr. 21, p. 1.

492. — Otilia Cazimir, Fluturii de noapte. Poezii. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mart. 1, An. I, Nr. 40. p. 2.

493. — Pentru cetitorii mei... [Note autobiografice]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Aprilie 6, An. I, Nr. 70, p. 1—2.

494. — Poetae minores. Ovidiu Hulea, Blestemul codrului. Poezii. Ed. II. Aiud, 1926; De profundis. Poezii. Aiud. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mai 18, An. I, Nr. 101, p. 2—3.

495. — Poetae minores. Teodor Murăşanu, Chiot câmpenesc. Versuri. Cluj, Ardealul, 1926. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mai 18, An. I, Nr. 101, p. 2—3.

496. — Privitor la Alexandru Depărăţeanu. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Sept. 17, An. I, Nr. 196, p. 2—3; Sept. 20, Nr. 198, p. 2—3.

497. — R. Dragnea, Mihail Kogălniceanu. Raport la Academia Română pentru premiul Eliade Rădulescu. *Academia Română, Anale,* Bucureşti, Şed. 1926—1927, Tom. XLVII, p. 202—203.

498. — Regele Ferdinand I. Cuvântare rostită la serbarea universitară din Cluj [cu ocazia botezării Universităţii cu numele Regelui Ferdinand]. *Anuarul Universităţii din Cluj,* 1927—1928, p. 13—25; *Naţiunea,* Cluj, 1927 Nov. 1, An. I, Nr. 233, p. 2—3; Nov. 2, Nr. 234,

p. 2—3; Nov. 3, Nr. 235, p. 2—3.

499. — Ritmul cultural în Transilvania [înainte de unirea din 1918]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Apr. 22, An. I, Nr. 84, p. 2—3; Apr. 30, Nr. 87, p. 2; Mai 1, Nr. 88, p. 2.

500. — Ştiri literare din trecutul Ardealului. *Naţiunea,* Cluj, 1927, Febr. 9, An. I, Nr. 23, p. 2; Febr. 10, Nr. 24, p. 2.

501. — Subiecte literare [din trecutul ardelenesc]. *Naţiunea,* Cluj, 1927, Ian. 16, An. I, Nr. 5, p. 2.

502. — Tradiţie şi actualitate [literară]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Ian. 16, An. I, Nr. 1, p. 2.

503. — Un agent electoral. [Schiţă literaro-politică]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Iul. 6, An. I, Nr. 139, p. 2.

504. — Un argument unguresc pentru limba română. [Contele Dominic Teleki despre limba românească la 1865]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Febr. 20, An. I. Nr. 33, p. 1.

505. — Ungurii despre Români. — Dela anul 1853. — *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mai 7, An. I, Nr. 93, p. 2.

506. — V. Teodoru (Doru), Vlahula. Roman. Ed. II. Bucureşti, Cartea Românească. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Aug. 27, An. I, Nr. 181, p. 2.

507. — Vasile Savel, Seara a 13-a. Bucureşti, 1927. Rec. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Mai 5, An. I, Nr. 91, p. 2.

508. — Versuri glumeţe de M. Eminescu. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Apr. 22, An. I, Nr. 84, p. 3.

509. — Vasile Alecsandri către Românii nord-vestici [ardeleni la 1878 şi 1884]. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Febr. 22, An. I, Nr. 34, p. 2.

510. — Vasile Alexandri şi Iosif Vulcan. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Febr. 27, An. I. Nr. 39, p. 2.

511. — Vasile Alexandri şi Românii din Vest. *Naţiunea,* Cluj, 1927 Aprilie 6, An. I, Nr. 70, p. 2; Apr. 9, Nr. 73, p. 2.

1928.

512. — Ardealul şi Regatul. [Note pe marginea unui articol scris de Dr. Sabin Mureşan]. *Naţiunea,* Cluj, 1928 Iunie 29, An. II, Nr. 138, p. 1.

513. — Bisericeşti-istorice. Intâiul greco-catolic: George Pop din Daia. *Naţiunea,* Cluj, 1928 Dec. 24, An. II, Nr. 279, p. 1—2.

514. — B. P. Hajdău. Fragmente dintr'o conferinţă. *Naţiunea,* Cluj, 1928 Ian. 14, An. II, Nr. 9, p. 2—3; Ian. 15, Nr. 10, p. 2—3; *Floarea Soarelui,* Bucureşti, 1927, An. I, p. 291—293.

515. — Incă o bibliotecă. [Memoriu adresat de autor Ministerului Instrucţiunii...]. *Universul Literar,* Bucureşti, 1927, An. XLIV, p. 124.

516. — Ioan Budai-Deleanu. (Câteva precizări). *Propilee Literare,* Bucureşti, 1928, An. III, Nr. 2—3, p. 3—5.

517. — Liviu Rebreanu, Ciuleandra. Rec. *Floarea Soarelui,* Bucureşti, 1928, An. II, p. 1—2.

518. — Memoriul din Bucureşti [al studenţilor români din anul 1890, care a provocat „Replica"]. *Naţiunea,* Cluj, 1928 Mai 12, An. II, Nr. 101, p. 1.

519. — Moartea lui I. Dragoş (1849). *Naţiunea,* Cluj, 1928 Apr. 15, An. II, Nr. 83, p. 4.

520. — Notiţe literare-culturale. [O conferinţă a lui S. Bărnuţiu la Blaj, 1844]. *Transilvania,* Sibiu, 1928, An. LIX, p. 106.

521. — Notiţe literare. [George Şincai censor interimar; Un afiş teatral românesc din 1847 la Sibiu; Ungurii despre noi la 1865; Preţuri de cărţi la 1832]. *Transilvania,* Sibiu, 1928, An. LIX, p. 822—825.

522. — Teatrul român. *Cele trei Crişuri,* Oradea, 1928, An. IX, p. 48.

523. — Un francez romanofil: Dr. Dominic Atanasie Guilleaume. (1815—1820). *Transilvania,* Sibiu, 1928, An. LIX, p. 438—451.

524. — Vasile Savel, Seara a 13-a. Raport la Academia Română pentru premiere. *Academia Română, Anale,* Bucureşti, Şed. 1927—1928, Tom. XLVIII, p. 228—230.

1929.

525. — Acum 70 de ani. (Amintire). [Ion C. Brătianu în „Memoriile" lui Kossuth]. *Naţiunea,* Cluj, 1929 Dec. 25, An. III, Nr. 280, p. 1.

526. — Alex. Teodoreanu, Hronicul Măscăriciului Vălătuc. Raport la Academia Română pentru premiul D. Constantinide. *Academia Română, Anale,* Bucureşti, Şed. 1928—1929, Tom. XLIX, p. 216—217.

527. — Andrei Şaguna şi Universitatea Clujului. *Naţiunea,* Cluj, 1929 Apr. 19, An. III, Nr. 84. p. 1—2.

528. — Ardeleni ce ne-au venit de dincolo... *Naţiunea,* Cluj, 1929 Nov. 12, An. III, Nr. 246, p. 1.

529. — Bietul Murgu. (Cu prilejul desveliri monumentului lui Murgu la Bozovici). *Naţiunea,* Cluj, 1929 Mai 1, An. III, Nr. 93, p. 1.

530. — Călătorul Seipp; sau: Dela Debreţin, prin Cluj, la Sibiu [1793]. *Naţiunea,* Cluj, 1929 Ian. 6, An. III, Nr. 5, p. 1—2.

531. — Cântec grecesc popular. *Transilvania,* Sibiu, 1929, An. LI, p. 144—145.

532. — Catolicii şi greco-catolicii României. *Naţiunea,* Cluj, 1929 Febr. 19, An. III, Nr. 38, p. 1.

533. — Din istoria teatrului român în Braşov. *Ţara Bârsei,* Braşov, 1929, An. I, p. 113—122.

534. — Din timpul lui S. Bărnuţiu. Pentru dl. Dr. C. Suciu. *Naţiunea,* Cluj, 1929, An. III, Nr. 108, p. 1—2; Nr. 109, p. 1—2.

535. — Dintr'ale lui Eminescu. (Simple notiţe). *Datina,* T.-Severin, 1929, An. VII, p. 131—133.

536. — Gurie [Mitropolitul Basarabiei] şi Stere. *Naţiunea,* Cluj, 1929 Mart. 29, An. III, Nr. 70, p. 1.

537. — Ioan Dunca. *Făt-Frumos,* Suceava, 1929, An. IV, p. 41—42.

538. — La începutul Unirei... [Ioan Câmpineanu]. *Cele trei Crişuri,* Oradea, 1929, An. X, p. 58—60; *Naţiunea,* Cluj, 1929

Mai 28, An. III, Nr. 111, p. 1—2.

539. — Note diplomatice: 1914—1917 [privitoare la pregătirea şi întrarea României în războiu]. *Naţiunea*, Cluj, 1929 Apr. 21, An. III, Nr. 86, p. 1—2.

540. — Notiţe. Andreas Iszer (1846); Numele Braşovului; Iezuiţii despre Braşoveni; Lauda Braşovenilor; Trocarii (?) şi Suedezii; Ep. [Nestor] Ioanovici. *Ţara Bârsei*, Braşov, 1929, An. I, p. 338; 1930, An. II, p. 40—41.

541. — Notiţe. [O scrisoare interesantă despre câţiva profesori ai liceului românesc din Braşov; Cântec grecesc popular; Un roman în care e descrisă şi România veche]. *Transilvania*, Sibiu, 1929, An. LX, p. 142—145.

542. — O gramatică patriotică [pentru şcoalele din Braşov]. *Ţara Bârsei*, Braşov, 1929, An. I, p. 337.

543. — O scrisoare foarte interesantă [a lui V. Glodariu cu amănunte despre G. Munteanu şi Meşiotă]. *Transilvania*, Sibiu, 1929, An. LX, p. 142—144.

544. — Răspunsul la cârtirea care s'au dat asupra persoanei lui Petru Maior, autorului istoriei ceii pentru începutul Românilor în Dachia. Retipărit şi adnotat de G. Bogdan-Duică. Cluj, Ed. Soc. Stud. în Filosofie şi Litere, 1929, in-8°, 20 p.

545. — „Simplicissimus" descriind Maramurăşul de pe la anul 1650. *Transilvania*, Sibiu, 1929, An. LX, p. 289—294.

546. — Tablou cultural. Dela Sibiu până'n Hunedoara, (1816). *Naţiunea*, Cluj, 1929 Dec. 25, An. III, Nr. 280, p. 3.

547. — Tipograful Popa Petre. *Ţara Bârsei*, Braşov, 1929, An. I, p. 76—78.

548. — Un actor braşovean, I. D. Ionescu. *Ţara Bârsei*, Braşov, 1929, An. I, p. 308—315.

549. — Un amic al lui Clain şi Şincai, Johann Christian von Engel. *Naţiunea*, Cluj, 1929 Mart. 29, An. III, Nr. 70, p. 3.

550. — Un cuvânt despre Universităţi. [In legătură cu reforma universitară]. *Naţiunea*, Cluj, 1929 Mai 16, An. III, Nr. 103, p. 1.

551. — Un memoriu universitar (1919) [privitor la înzestrarea Facultăţii de Filosofie şi Litere din Cluj]. *Naţiunea*, Cluj, 1929 Mart. 5, An. III, Nr. 50, p. 4; Mart. 6, Nr. 51, p. 1—2; Mart. 7, Nr. 52, p. 1—2.

552. — 1848/49 în Ţara Bârsei. *Ţara Bârsei*, Braşov, 1929, An. I, p. 193—201.

1930.

553. — Alecu Russo în Ardeal (1848). *Naţiunea*, Cluj, 1930 Mai 16, An. IV, Nr. 106, p. 1—2.

554. — Alt duşman (?) al dacoromanismului [Gh. Bariţiu]. *Naţiunea*, Cluj, 1930 Mart. 29, An. IV, Nr. 71. p. 1—2.

555. — „Astra". [Realegerea d-lui V. Goldiş ca preşedinte al Astrei]. *Naţiunea*, Cluj, 1930 Nov. 22, An. IV, Nr. 254, p. 1—3.

556. — August Treboniu Laurianu. *Naţiunea*, Cluj, 1930, An. IV. Nr. 74, p. 1—2.

557. — Biografice [pentru Mihail Eminescu]. *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1930, An. I, p. 52—59.

558. — Clujul acum 60 de ani. *Naţiunea,* Cluj, 1930, Mart. 19, An. IV, Nr. 63, p. 1—2.

559. — Congresul „Astrei" la Sibiu. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Apr. 25, An. IV, Nr. 90, p. 1.

560. — Cuvânt scris pentru un banchet, dar nerostit (22 Iunie 1930) [pentru sărbătorirea lui Ion Agârbiceanu]. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Iunie 24, An. IV, Nr. 136, p. 1—2.

561. — Despre C. Conachi. Nurul în poezie şi teorie. *Făt-Frumos,* Suceava, 1930, An. V, p. 86—93.

562. — Despre poetul C. Conachi. (Conferinţă). *Făt-Frumos,* Suceava, 1930, An. V, p. 52—55.

563. — De toate [despre M. Eminescu]. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1930, An. I, p. 65—74.

564. — Dr. Teodor Mihali ca student în Cluj, [1877]. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Mart. 21, An. IV. Nr. 65, p. 1—2.

565. — După 50 de ani. Iosif Hodoş. *Ţara Noastră,* Cluj, 1930, An. X, p. 1094—1096.

566. — Eminescu şi Germanii. (Polemică literară). *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1930, An. I, p. 34—37.

567. — Fraţii Grimm despre Români. *Făt-Frumos,* Suceava, 1930, An. V, p. 110.

568. — I. C. Brătianu şi Ardelenii. (1872). *Naţiunea,* Cluj, 1930 Mart. 20, An. IV, Nr. 64, p. 1—2.

569. — I. Creangă-secul! *Făt-Frumos,* Suceava, 1930, An. V, p. 180.

570. — Influenţe literare la Eminescu. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1930, An. I, p. 49—52.

571. — Inţelepţii dela Alba-Iulia. Notele stenografice [ale şedinţei din 30 Nov. 1918 ţinută de Comitetul Naţional Român şi aprecieri asupra politicei Românilor Ardeleni înainte şi în timpul războiului mondial]. *Naţiunea,* Cluj, 1930, Ian. 24, An. IV, Nr. 18, p. 1—3; Ian. 31, Nr. 23, p. 1—2; Febr 8, Nr. 30, p. 1—2; Febr. 11, Nr. 32, p. 1—2; Febr. 13, Nr. 34, p. 1—2, Febr. 14, Nr. 35, p. 1—2; Febr. 16, Nr. 37 p. 1—2; Febr. 22, Nr. 42, p. 1—2; Febr. 25, Nr. 44, p. 1—2; Febr. 27, Nr. 46, p. 1—2; Mart. 6, Nr. 52, p. 1—2; Mart. 12, Nr. 57, p. 1—2; Mart. 18, Nr. 62, p. 1—2.

572.— Inteligenţa [intelectualii] braşoveană la a. 1849. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Apr. 17, An. IV, Nr. 87, p. 1.

573. — Iosif Hodoş la 1867. *Ţara Noastră,* Cluj, 1930, An. X, p. 1096—1097.

574. — I. Slavici către Gherasim Sârbu. (Scrisoare inedită despre M. Eminescu). *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1930, An. I, p. 24—25.

575. — Ioan Budai Deleanù, Ţiganiada... [Cu o prefaţă de G. Bogdan-Duică]. Sibiu, Krafft et Drotleff, 1930, in-16°, XVI+299 p. (fig.).

576. — Lauda Braşovenilor. *Ţara Bârsei,* Braşov, 1930, An. II, p. 40.

577. — Nordvestul ardelenesc în anul 1810. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Apr. 20, An. IV, Nr. 89, p. 3—4.

578. — Omul şi poetul [M. Eminescu]. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1930, An. I, p. 33—34.

579. — Papiu Ilarian. Discurs la desvelirea bustului la Tg.-Mureş. *Academia Română Anale,* Bucureşti, Şed. 1930—

1931, Tom. LI, p. 42—44; *Naţiunea,* Cluj, 1930 Dec. 3, An. IV, Nr. 263, p. 1—2.

580. — Pentru o mai bună îndrumare viitoare a „Astrei". *Naţiunea,* Cluj, 1930 Apr. 27, An. IV, Nr. 92, p. 1.

581. — Relativ la istoria gazetăriei: Gazeta Transilvaniei. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Apr. 29, An. IV, Nr. 93, p. 1; Mai 3, Nr. 96, p. 1—2; Mai 7, Nr. 99, p. 1—2; Mai 15, Nr. 105, p. 1; Mai 20, Nr. 109, p. 1: Mai 23, Nr. 111, p. 1; Mai 28, Nr. 115, p. 1; Mai 29, Nr. 116, p. 2.

582. — Relativ la G. Munteanu. *Ţara Bârsei,* Braşov, 1930, An. II, p. 16—19.

583. — Să sperăm mereu. [Gânduri despre Universitatea din Cluj]. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Oct. 19, An. IV, Nr. 226, p. 1; Oct. 21, Nr. 227, p. 23.

584. — Tăutu-Beldiman-Negruzzi. *Făt-Frumos,* Suceava, 1930, An. V, p. 155—158.

585. — Trocarii (?) şi Suedezii. *Ţara Bârsei,* Braşov, 1930, An. II, p. 40—41.

586. — Un duşman al dacoromanismului: Ioan Olteanu [† 1877]. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Mart. 23, An. IV, Nr. 67, p. 1—2.

587. — Un mare dacoromân: August Treboniu Laurianu. *Naţiunea,* Cluj, 1930 Apr. 2, An. IV, Nr. 74, p. 1—2.

588. — Un strămoş politic. (Iosif Meheş). *Naţiunea,* Cluj, 1930 Ian. 10, An. IV, Nr. 6. p. 1—2.

589. — Varia [despre Mihail Eminescu]. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1930, An. I, p. 62—63.

590. — Variante ungureşti la Ion Creangă. *Făt-Frumos,* Suceava, 1930, An. V, p. 7—10.

591.—Veronica Micle, martoră. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1930, An. I, p. 74.

592. — Vorbe de'nceput [la revista Mihai Eminescu]. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1930, An. I, p. 1—3.

1931.

593. — Alt folklorist saxoromân: Fr. Wilhelm Schuster. *Convorbire Literare,* Bucureşti, 1931, An. 64, p. 604—609.

594. — „Amorul unei marmore" [de M. Eminescu]. (Explicare „(istorică"). *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1931, An. II, p. 65—69.

595. — Bismarck, Türr şi Carol I. *Naţiunea,* Cluj, 1931 Nov. 13, An. V, Nr. 243, p. 1.

596. — Despre „Floare albastă" [de M. Eminescu]. (Explicare „istorică").. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1931, An. II, p. 18—24.

597. — „Detronarea profesorilor". [Note pe marginea articolului „Der enthronte Profesor" a prof. Dr. T. K. Oesterreich, cu aplicare la învăţământul universitar din România]. *Naţiunea,* Cluj, 1931 Ian. 13, An. V, Nr. 8, p. 1.

598. — Eminescu la Iorgu Caragiale. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1931, An. II, p. 50—52. (1 facs).

599. — Eminescu în societatea „Orientul". *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1931, An. II, p. 116—120.

600. — Folkloristul saxo-român I. Marlin. (1847). *Convor-*

biri Literare, Bucureşti, 1931, An. 64, p. 208—212.

601. — Fragment estetic. [Eminescu la Viena]. *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1931, An. II, p. 92—93.

602. — „Impărat şi proletar" [de M. Eminescu]. (Explicare „istorică"). *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1931, An. II, p. 76—88.

603. — Literatură fără rost. (Fireşte de Lucian Blaga). *Naţiunea*, Cluj, 1931 Mart. 25, An. V, Nr. 67, p. 1—2; Mart. 27, Nr. 68, p. 1—2; Mart. 28, Nr. 69, p. 1—2; Mart. 31, Nr. 71, p. 1—2; Apr. 1, Nr. 72, p. 1 2; Apr. 2, Nr. 73, p. 1—2; Apr. 3, Nr. 74, p. 1—2; Apr. 5, Nr. 76, p. 1—2; Apr. 9, Nr. 79, p. 1—2; Apr. 12, Nr. 81, p. 3—4.

604. — Metodologie eminesciană (cu prilejul scrierii: Tudor Vianu, Poesia lui Eminescu). *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1931, An. II, p. 1—7.

605. — Multe şi mărunte... [despre Eminescu]. *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1931, An. II, p. 62—64, 93—94, 121—122; 1932, An. III, p. 58—60, 178—179, 200; 1933, An. IV, p. 30.

606. — Notiţe. I. O vorbă despre Al. Gavra. (1843—1847); II. Zaharia Carcalechi. *Telegraful Român*, Sibiu, 1931 Apr. 12, An. LXXIX, Nr. 29-30, p. 5—6.

607. — Scipione I. Bădescu şi geneza „Geniului pustiu". *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1931, An. II, p. 101—108.

608. — Tapas. (Intre dd. C. Papacostea şi T. Vianu). [In legătură cu „dorul nemărginit" din Eminescu]. *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1931, An. II, p. 97—99.

609.—Tudor Vianu: Poezia lui Eminescu. (Note critice). „Voluptate şi durere". *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1931, An. II, p. 33—36.

1932.

610. — Bucovineanca. [Constanţa Dunca, despre femeia din Bucovina]. *Făt-Frumos*, Suceava, 1932, An. VII, p. 285.

611. — Burah şi Eminescu. *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1932, An. III, p. 65—68.

612. — C. Rădulescu-Motru. *Satul şi Şcoala*, Cluj, 1931—1932, An. II, p. 33.

613. — Curente nouă [în pedagogia-germană]. *Satul şi Şcoala*, Cluj, 1931—1932, An. I, p. 73—76.

614. — „Dodecameron dramatic". (Epoca berlineză) [a lui Eminescu]. *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1932, An. III, p. 185—187.

615. — Eminescu în Cernăuţi. (Poetul diletant teatral). *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1932, An. III, p. 5—8.

616. — Eufrosina Popescu şi Mihai Eminescu. (Ipoteză). *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1932, An. III, p. 109—116.

617. — Gânduri epice. Planul lui Decebal [de M. Eminescu]. *Mihai Eminescu*, Cernăuţi, 1932, An. III, p. 195—197. (1 facs.)

618. — Gh. Bariţ la şcoala din Trăscău. *Satul şi Şcoala*, Cluj, 1931—1932, An. I, p. 49—50.

619. — Mihai şi Veronica [Eminescu şi Micle]. (1876—1880). *Mihai Eminescu*, Cer-

năuţi, 1932, An. III, p. 10—15.

620. — Muzicalitatea lui Schiller şi Eminescu. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1932, An. III, p. 1—2.

621. — Notiţă despre Fany Tardini (1865). *Mihai Fminescu,* Cernăuţi, 1932, An. III, p. 72—73.

622. — Poeţii ardeleni în anii 1877—1878. *Datina,* Turnu-Severin, 1932, An. X, p. 103—105.

623. — Raport [în legătură cu lărgirea cadrelor Secţiei Literare a Academiei Române, alegându-se şi un reprezentant al artelor frumoase, propusă de I. Al. Brătescu-Voineşti]. *Academia Română, Anale,* Bucureşti, Şed. 1931—1932, Tom. LII, p. 208—210.

624. — Relativ la „Geniu pustiu". *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1932, An. III, p. 49—50.

1933.

625. — Catedrala [ortodoxă din Cluj]. *Renaşterea,* Cluj, 1933 Nov. 5, An. XI, Nr. 44, p. 5—6.

626. — De pe lângă „Luceafărul". (Note). *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1933, An. IV, p. 12—15.

627. — Eminescu în Sibiu. (1868). *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1933, An. IV, p. 5—6.

628. — Eminescu intrând în Ardeal. (Pe drumul „Tribunei" din Sibiu). *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1933, An. IV, p. 1—3.

629. — Intre M. Pascaly şi I. Caragiale. *Mihai Eminescu,* Cernăuţi, 1933, An. IV, p. 21—22.

630. — Ioan Barac. Studii. Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1933, in-8, 168 p. (Academia Română, Studii şi Cercetări, XXII).

631. — La Bucureşti, înainte de G. Lazăr. Ardeleanul pr. şi ep[iscop] Ioanichie Stratonichia. *Telegraful Român,* Sibiu, 1933 Apr. 29, An. LXXXI, Nr 36—37, p. 1—2.

632. — Mici studii istorice. I. Bariere între Ardeal şi Ţările Româneşti; II. Circulaţia cărţilor bisericeşti. *Telegraful Român,* Sibiu, 1933 Dec. 16. An. LXXXI, Nr. 77, p. 1—4.

633. — Mici studii istorice. Ceva despre Maramureş şi Muncaciu. I. Cifre din 1822; II. Alte cifre: Din 1810; III. Un chemător spre unire (1797); IV[-V]. Repriviri; VI. Efectele culturale ale greco-catolicismului nord-vestic; VII. Tot efectele culturale; VIII. Ideea episcopiei greco-catolice; IX. Mulcom semn de deşteptare; X. După greco-catolicism alt duşman: jidănismul. *Renaşterea,* Cluj, 1933 Oct. 28, An. XI, Nr. 43, p. 3—5; Dec. 10, Nr. 49, p. 5—7; Dec. 17, Nr. 50, p. 4; Dec. 24, Nr. 51—52, p. 7; 1934 Ian. 7, An. XII, Nr. 1, p. 1—3; — Mart. 11, Nr. 10, p. 1—2.

634. — Mici studii istorice. Criza „Tribunei". *Telegraful Român,* Sibiu, 1933 Nov. 18, An. LXXXI, Nr. 73, p. 1—3; Nov. 25, Nr. 74, p. 1—3.

635. — Mici studii istorice. Din vremea calvinilor. (Etică românească). *Telegraful Român,* Sibiu, 1933 Dec. 9, An. LXXXI, Nr. 76, p. 2—3.

636. — Mici studii istorice. I. C. Brătianu şi Ortodoxia. *Telegraful Român,* Sibiu, 1933 Oct. 14, An. LXXXI, Nr. 68, p. 1—2.

637. — Mici studii istorice. I. Miliţia greco-catolică. (?—1842). II. O archivă a confesiunei „erudite". (Naţionalism sau confesionalism?). *Telegraful Român*, Sibiu, 1933 Dec. 25, An. LXXXI, Nr. 78—79, p. 2—4.

638. — Mici studii istorice. Ortodocşii Sibiului în anul 1846/7. *Telegraful Român*, 1933 Nov. 11, An. LXXXI, Nr. 72, p. 1—2.

639. — Mici studii istorice. I. Paton [călător englez] despre Şaguna; II. Păreri despre unaţie. *Telegraful Român*, Sibiu, 1933 Nov. 4, An. LXXXI, Nr. 71, p. 1—2.

640. — Micii studii istorice. I-II. Vechiul greco-catolicism antiromânesc (Momente uitate); III. Doi iezuiţi; IV. Paralelă confesională (1748—1810); V. Dela Ungvár; VI. Culegere de mărunţişuri; VII. Din vremea lui I. Bob: Chiril Ţopal; VIII. Câte ceva despre Şaguna şi Avram Iancu. *Telegraful Român*, Sibiu, 1933 Mai 13, An. LXXXI, Nr. 40, p. 2—3; Mai 20, Nr. 41—42, p. 3—4; Iunie 17, Nr. 49—50, p. 4-6; Iulie 1, Nr. 53, p, 2—3; Iulie 15, Nr. 55, p. 2—3; Iulie 29, Nr. 57, p. 2—3; Sept. 30, Nr. 66, p. 1—2.

641. — Mihai Eminescu, Poesii. Ediţie îngrijită de Constantin Botez. Bucureşti, Cultura Naţională, 1933. Rec. *Gând Românesc*, Cluj, 1933, An. I. p. 337—340.

642. — Nicolae Barbu. *Ţara Bârsei*, Braşov, 1933, An. V, p. 13—20.

643. — O definiţie a filosofiei la Eminescu. *Gând Românesc*, Cluj, 1933, An. I, p. 133.

644. — Ovid Densuşianu, Literatura română modernă. Vol. III. Bucureşti, Universala, 1933. Rec. *Gând Românesc*, Cluj, 1933, An. I, p. 105—106.

645. — Petru Maior şi Iustinus Febronius sau Petru Maior ca vrăjmaş al Papei. Cluj, Tip. Eparchiei Ort. Rom., 1933, in-16°, 64 p. (Bibl. Asociaţiei Mirenilor Frăţia Ortodoxă Română, Nr. 5). (Extras din Renaşterea, Cluj, 1933, An. XI).

646. — Răspuns din Sudul ortodox la o afirmaţie de prost gust [în legătură cu afirmaţiile Dlui E. Armeanca că Statutul organic al lui Şaguna ar fi de origine masonică]. *Telegraful Român*, Sibiu, 1933 Apr. 29, An. LXXXI, Nr. 36—37, p. 3.

647. — Scrisoare dela Avram Iancu [1852]. *Gând Românesc*, Cluj, 1933, An. I, p. 135—137.

648. — T. Arghezi, Flori de mucegai. Bucureşti, Cultura Naţională, 1931. Rec. *Gând Românesc*, Cluj, 1933, An. I, p. 32.

1934.

649. — Dela adunarea „Astrei". Tg.-Murăş. Discurs de salutare în numele Academiei Române. [Raportul cultural al „Astrei" cu Academia Română]. *Telegraful Român*, Sibiu, 1934, Sept. 16, An. LXXXII, Nr. 38, p. 2—3.

650. — Discurs la desvelirea monumentului Barbu Şt. Delavrancea la Oradea. *Cele trei Crişuri*, Oradea, 1934, An. XV, p. 89—90.

651. — E. Dvoicenco, Vieaţa şi opera lui C. Stamati. Contribuţiuni după izvoare inedite. Raport la Academie pentru pre-

miul Dr. C. Nicoară. *Academia Română, Anale*, Bucureşti, Şed. 1933—1934, Tom. LIV, p. 126.

652. — Eugeniu Potoran, Poeţii Bihorului. Raport la Academia Română pentru premiul Al. Bodescu. *Academia Română, Anale,* Bucureşti, Şed. 1933—1934, Tom. LIV, p. 127.

653. — Insemnări. [Premiile Academiei Române, Traducerile lui Eminescu; Analiză din Bánkbán de Katona. Notă la „Peisaj ardelean"]. *Pagini Literare,* Turda, 1934, An. I, p. 209—210

654. — Mici studii istorice. Altă arhivă a confesiunei „erudite". *Telegraful Român,* Sibiu, 1934 Ian. 1, An. LXXXII, Nr. 1, p. 1—2.

655. — Mici studii istorice. Diverse mărunţişuri. 1. Despre Paton, 2. Tradiţie strigoniană, 3. Merse-i vestea ... 4. Batthyáni, 5. Ţările Româneşti, 6. Meheş, 7. Spionaj? sau ... *Telegraful Român,* Sibiu, 1934 Ian. 13, An. LXXXII, Nr. 3, p. 1—3.

656.—Mici studii istorice.Fragmente despre George Bariţiu. *Telegraful Român,* Sibiu, 1934 Apr. 29, An. LXXXII, Nr. 18, p. 1—2; Mai 6, Nr. 19, p. 1—2.

657. — Mici studii istorice: Fragmente despre George Bariţiu. Câte ceva despre „Gazetă". Procesul lui Simeon Bărnuţiu. (Contribuţii). *Revista Teologică,* Sibiu, 1934, An. XXIV, p. 159—183; 322—343. (2 pl.)

658. — Mici studii istorice. Minciună, calomnie sau ce despre Şaguna? *Telegraful Român,* Sibiu, 1934 Febr. 25, An. LXXXII, Nr. 9, p. 1—3; Mart. 18, Nr, 12, p. 1—3.

659. — Mici studii istorice. Monumentul lui C. Papfalvi. *Telegraful Român,* Sibiu, 1934 Febr. 25, An. LXXXII, Nr. 9, p. 3.

660. — Mici studii istorice. O zi din viaţa lui Şaguna [3 Sept. 1866]. *Telegraful Român,* Sibiu, 1934 Ian. 20, An. LXXXII, Nr. 4, p. 1—3; Ian. 21, Nr. 5, p. 1—4.

661. — Mici studii istorice. Spionarea lui Şaguna. *Telegraful Român,* Sibiu, 1934 Aug. 5, An. LXXXII, Nr. 32. p. 1—2.

662. — Notă [în legătură cu alegerea P. S. Episcop Nicolae Ivan al Clujului ca membru onorar al Academiei Române]. *Renaşterea,* Cluj, 1934 Iun. 24, An. XII, Nr. 25, p. 3.

663. — Oltea I. Nistor, Spre Orient. Raport la Academie pentru premiul Dr. C. Nicoară. *Academia Română, Anale,* Bucureşti, Şed. 1933—1934, Tom. LIV, p. 126—127.

664. — [O scrisoare a lui G. Bogdan-Duică din 1923 către dl Simeon Mehedinţi, privitoare la Istoria Literaturii Române Contemporane, Intâii poeţi munteni]. *Convorbiri Literare,* Bucureşti, 1934, An. LXVIII, p. 798.

665. — Şcoalele din Blaj. Un examen la Gimnaziul din Blaj în 1799. *Revista Fundaţiilor Regale,* Bucureşti, 1934 Ianuarie, An. I, p. 91—101.

666. — Şcoala sătească. [Ultimul articol al autorului, apărut deodată cu necrologul]. *Telegraful Român,* Sibiu, 1934 Sept. 23, An. LXXXII, Nr. 39, p. 1.

667. — Un banchet cu îndrăzneli [în legătură cu alegerea dlui I. Petrovici ca membru

al Academiei Române]. *Pagini Literare*, Turda, 1934, An. I, p. 167—168.

668. — Un folklore-ist uitat [Dimitrie Cioflec]. *Gând Românesc*, Cluj, 1934, An. II, p. 24—28.

II. TRADUCERI, PRELUCRĂRI

1883.

669. — Mângăere în lacrimi, de Goethe. Traducere. *Familia*, Oradea, 1883, An. XIX, p. 599. [Semnată G. I. Bogdan].

670. — Tăcere, de Ida de Düringsfeld. Traducere. *Familia*, Oradea, 1883, An. XIX, p. 516. [Semnată G. I. Bogdan].

1888.

671. — Educaţia fizică (după H. Spencer). *Şcoala şi Familia*, Braşov, 1888, An. II, p. 457—476. [Semnată G. I. Bogdan].

672. — Snoave şi poveşti slavice. Istorisite după Dr. F. S. Krauss. *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, 1888, An. LI, Nr. 62—65, 125—127, 132—135.

1889.

673. — Din Taine. [Prelucrări după Istoria literaturii engleze. I. Despre Saxoni; II. Despre teatru; III. Despre Ben Jonson, Normanii, Chanov, Renaşterea, Shakespeare]. *Tribuna*, Sibiu, 1889, An. VI, Nr. 2—6, 68, 69, 72, 76—78, 82—85.

1891.

674. — Poezii chinezeşti. [Trad. după Ernst Meyer, Morgenländische Anthologie şi Steph. Seebert, Chinesische Gedichte] *Tribuna*, Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 104.

675. — Sacitri. Povestire indică din Mahabharata. Traducere în versuri. *Tribuna*, Sibiu, 1891, An. VIII, Nr. 120—125. [Şi extras în „Biblioteca Poporală" a Tribunei. Cu o prefaţă de I. Slavici].

1892.

676. — Răul ca obiect de poesie, de Dr. Francisc Bretano. Traducere. *Tribuna*, Sibiu, 1892, An. IX, Nr. 133—136, 144—145, 148.

1893.

677. — Votul universal. [Păreri pro şi contra după F. Strauss şi John St. Mill]. *Gazeta Bucovinei*, Cernăuţi, 1893, An. III, Nr. 78—79.

1898.

678. — Principiile didactice ale şcoalei herbartiene în şcoalele secundare, de Dr. O. Frick. [Trad. precedată de o notiţă cu comentarii]. *Şcoala Modernă*, Bucureşti, 1898, An. II, p. 55—58, 69—72, 82—91, 105—108.

1900.

679. — Friderich Hebbel, Inelul lui Ghighes, tragedie în cinci acte. Traducere. *Convor-*

biri Literare, Bucureşti, 1900, An. XXXIV, p. 277—300, 377—393, 575—592, 723—737, 817—834.

1907.

680. — Dr. Adolf Matthias, Pedagogia practică pentru şcoalele secundare. Traducere liberă cu o prefaţă şi note de G. Bogdan-Duică. Bucureşti, 1907, in-8°, 324 p.

681. — Pedagogia experimentală. [Prelucrarea unui articol cu acest subiect scris de W. A. Lay în Das Wissen für Alle, 1907]. *Revista Generală a Învăţământului,* Bucureşti, 1907, An. II, p. 632—639.

1923.

682. — Eremit Gauting [Theod. Hubert Freiherr v. Hallberg]. Craiova de odinioară, după călători străini (1836—1838). Din „Reise nach dem Orient, vom ..." trad. de G. Bogdan-Duică. *Archivele Olteniei*, Craiova, 1923, An. II, p. 354—359.

683. — Menger, Statul viitor. Traducere de G. Bogdan-Duică. Bucureşti, Cultura Naţională, 1923, in-8°, 251 p. (Biblioteca Politică).

1926.

684. — Weinberg, Europa. Chronik der gebildeten Welt. Karlsruhe, F. Gutsch et Comp., 1841, I. Band, p. 109—121. Traducere de G. Bogdan-Duică [sub titlul:] Iaşii în vara anului 1840. *Convorbiri Literare*, Bucureşti, 1926, An. 58, p. 639—657.

1933.

685. — Prof. Dr. Richard Wahle. Liceul universal. Traducere de G. Bogdan-Duică. Cluj, Ardealul, 1934, in-8°, 8 p. (Din publicaţiile revistei „Satul şi Şcoala, Nr. 11).

INDICE

DE AUTORI ŞI PERSOANE

C.

D.

E.

F.

G.

H.

T.

V.

W.

Z.
